

בלב אחד

ביטאון ההורים, האחים והאחיות השכולים של ארגון יד לבנים
גיליון מס' 43 | אייר תשפ"ד | מאי 2024

אחים לכאב

אלי טהר, סגן יו"ר ארגון יד לבנים, ויעקב מושיאשוילי מספרים
על השכול המשולש והכפול שנקש על דלתם בשבעה באוקטובר
וקירב ביניהם. מפגש יוצא דופן - עמ' 6

גיליון מס' 43 | אייר תשפ"ד | מאי 2024

4

"הוסיפו לקיר הנופלים 15 שנה בבת אחת" - אלי בן שם, יו"ר ארגון יד לבנים, על פעילות הארגון למען המשפחות החדשות והוותיקות והמהפכה שהוא עובר בעקבות מתקפת 7 באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל

6

אנשי הפלדה - ב-7 באוקטובר היכה השכול בפעם השלישית בביתו של אלי טהר, סגן יושב ראש ארגון יד לבנים, ובפעם השנייה בביתו של יעקב מושיאשוילי, לשעבר יושב ראש סניף אשקלון בארגון. בצל השכול נרקמה בין השניים חברות אמיצה. על כאב אינסופי ועל הנחישות להמשיך בחיים

12

כוח אבא - ב-7 באוקטובר מיהר אלוף (במיל") נועם תיבון לקיבוץ נחל עוז להציל את בנו, כלתו ושתי נכדותיו הקטנות. בדרך לחם במחבלים, הציל פצועים וסייע בחילוץ תושבי נחל עוז. סיפור עם סוף טוב

יו"ר הארגון: אלי בן שם
מנכ"ל הארגון: גל אברהם
רכזת מערכת: טלי מעוז

כתובת הארגון: כנרת 5, בני ברק, מיקוד: 5126237
טלפון: 03-5629351
פקס: 03-5629354
דוא"ל: office@yadlabanim.org.il
אתר אינטרנט: www.yadlabanim.org.il

עריכה, כתיבה והפקה: חן קוטס
chenkotasbar@bezeqint.net
עריכה לשונית: ריבי רונן וינשטיין
עיצוב גרפי: סטודיו יונתן לון

© כל הזכויות שמורות

החברים מוזמנים לשלוח תגובות, הצעות ורשימות. המערכת אינה מתחייבת לפרסם או להחזיר לכותבים את כתבי היד.

בשער: אלי טהר, סגן יו"ר יד לבנים ויעקב מושיאשוילי
צילום השער: אלי דסה

תוכן העניינים

28

עולים צפונה - סיפורם של חברי ארגון יד לבנים שמכונים מבתיהם בצפון הארץ

30

היער הסודי - מסען של משפחות שכולות חדשות ללב היער הסודי בקפריסין בסיוע ארגון יד לבנים

30

"צחוק מנחם" - יחיאל פיש, אחיו של סרן איתן פיש ז"ל שנפל במלחמת חרבות ברזל, על מופע הסטנד-אפ של בני משפחות שכולות שבו הוא לקח חלק

34

המדור "המתכון שנשאר" - הקרבונרה של סמל גיא בזק ז"ל

16

חברים לחיים - 24 אחים שכולים בני 20-30 ממלחמת חרבות ברזל יצאו למסע תרפי במדבר והפכו חברים לכל החיים

20

מסע בזמן - הורים שכולים ותיקים במסע ישראלי אישי בירושלים

24

"לכעמים אני שוכחת שאני חלק מהסיפור הזה מרוב שאני מדחיקה" - שירה שפירא, אימו של סמ"ר ענר שפירא ז"ל ומנהלת תשתיות המורשת במשרד למורשת, על עבודת התיעוד שמשרדה עושה בדרום בעקבות מתקפת 7 באוקטובר, על מורשת וזיכרון ועל העבודה המקצועית בצל האובדן האישי

אלי בן שם, צילום: אלי דסה

מאז 7 באוקטובר הצטרפו אלפי בני משפחות שכולות לארגון יד לבנים. אלי בן שם, יו"ר הארגון, מספר על פעילות הארגון בחודשים האחרונים, על הביקורים בבתי המשפחות השכולות החדשות, על הפצעים שנפתחים, על הצורך ליזום תוכניות חדשות למשפחות השכולות הצעירות ולהמשיך לדאוג גם למשפחות השכולות הוותיקות, ומבטיח: "לכל אחד ניתן את המענה שמתאים לו"

השכולות. הרגשנו שפגעו לנו בבית. הייתה גם תחושת אכזבה. לא הבנו, איך זה קרה לצבא שלנו".

נציג בכל לוויה

עובדי ארגון יד לבנים ואיתם כאלף מתנדבי הארגון נערכו מייד ללוויות החללים הרבים, לקליטת המשפחות השכולות החדשות ולחיזוק הוותיקות. בארגון מקפידים תמיד לשלוח נציג ללוויה של כל חלל. "היו לפעמים 80 ו-90 לוויות במקביל", מסביר בן שם. "בהר הרצל יצאה לוויה כל חצי שעה. המתנדבים שלנו ישנו בבית העלמין. ארגון יד לבנים היה הארגון היחיד שנציג שלו הגיע לכל אחת מלוויות חללי כוחות הביטחון, למעט במקומות שאסור היה להיכנס אליהם. כל לוויה פותחת את הפצעים מחדש, אבל אנחנו חורקים שיניים ומגיעים".

לבר לא הכין את ארגון יד לבנים למתקפת 7 באוקטובר והמלחמה שאחריה. כמה שבועות קודם לכן, בערב ראש השנה, איחל אלי בן שם, יושב ראש הארגון, לכל מתנדבי ועובדי הארגון שנה טובה. "אמרתי להם שאני נושא תפילה שלא יהיו בשנה החדשה חללים ושלא יצטרפו משפחות חדשות לארגון", הוא מספר. "לצערי, התפילה לא התגשמה".

כ-400 שמות, חללי מערכת הביטחון, נוספו לקיר הנופלים רק ב-7 באוקטובר. עוד כ-300 שמות הצטרפו במהלך המלחמה. "קורע לב", אומר בן שם, שבנו, סגן קובי בן שם ז"ל, נפל באסון המסוקים. "עד 6 באוקטובר היו לנו בין 30 ל-40 חללים בשנה. הוסיפו לקיר הנופלים 15 שנה בבת אחת. בהתחלה היינו בהלם. זה"ל הוא הבית שלנו, של המשפחות

היו לכם גם מקרים שהשכול פגע שוב באותה משפחה...

"כן. יש משפחות פעילות בארגון, ראשי סניפים, שאיבדו ילדים נוספים, איבדו נכדים, שכול כפול ומשולש; אלי טהר, אב ואח שכול, סגן יו"ר יד לבנים, איבד את בנו, יוסי ז"ל, גיבור ישראל. יעקב מושיאשוילי, אב שכול, איבד בן נוסף, מיכאל בן משה ז"ל. שולה פסקין איבדה את הנכד, גלעד מולכו. גם שרה וספי איבדה את נכדה, ארנון וספי בנבניסטי. זה רק מעצים את הכאב".

הארגון עובר מהפכה

עיקר הקשר עם המשפחות נוצר אחרי השלושים, "כשהמשפחה יותר לבד", אומר אלי. הוא עצמו ביקר מאז 7 באוקטובר אצל יותר מ-100 משפחות שכולות חדשות. "אתה פוגש הורים צעירים", הוא מתאר. "כולם מלח הארץ. זה ממלא אותך גאווה וזה גם קשה. אתה מבין שהם לא יודעים עדיין לאן הם נכנסים. לאבד ילד זה כאב שאין לתאר. השמיים נופלים עליך ואתה צריך להתחיל את החיים מחדש, כמו תינוק שלומד מחדש ללכת.

אני תמיד אומר למשפחות שראשי התיבות של המילה 'כאב' זה 'כל אחד בדרכו'. לכל אחד דרך משלו להתמודד עם השכול. בתקופתי היה רק טיפול פסיכולוגי. היום בנינו מערך של 17 סוגי טיפולים שונים. אני מבקש שימצאו את הדרך שלהם, אבל שלא ירימו ידיים. אני, גם אחרי 27 שנים, קם בבוקר והולך לישון

בלילה עם קובי. זה לא נהיה יותר קל ושום דבר הוא לא במקום, גם לא ילדים ונכדים אחרים. תמיד הילד שאיננו הוא הכי אהוב כי אליו מתגעגעים, אבל צריך לבחור בחיים".

דרך המפגשים עם המשפחות הבינו בארגון יד לבנים שהם צריכים לעשות שינוי. "עד היום טיפלנו בהורים ואחים בני 70, 80, אפילו 100", מסביר בן שם. "פתאום יש הורים שכולים בני 40-50. יש הברדל מהותי בין הטיפול בהורים שכולים מבוגרים לטיפול בהורים צעירים. צריך לתת מענה גם ל-2,000 אחים שכולים חדשים, 600 מהם מתחת לגיל 18. הבנו שאנחנו צריכים להמציא את עצמנו מחדש וזה מה

שאנחנו עושים. הארגון עובר מהפכה. יש לנו הורים ואחים מבוגרים ויש לנו צעירים ואנחנו נטפל בכולם. לכל אחד ניתן את המענה שמתאים לו".

איך?

"מנכ"ל משרד הביטחון הוסיף לנו תקציבים. הכפלנו את מצבת העובדים במטה הארגון ואנחנו פועלים בשני קווים מקבילים; ממשיכים כל מה שעשינו עד 7 באוקטובר ובמקביל בונים תוכניות לצעירים. לאחים אנחנו בונים תוכנית בשיתוף פעולה עם מערך הנפגעים בצה"ל ואגף משפחות, הנצחה ומורשת במשרד הביטחון לפי גילים, לבני 4-8, 8-12, 12-16 ועד גיל גיוס. יש תוכניות ייחודיות לבני 20 עד 30, ואנחנו בונים תוכניות גם לאחים בני 30 עד 50".

לא שוכחים את המשפחות הוותיקות

עוד לפני שיצאו כל התוכניות החדשות לפועל החלו לשלוח מהארגון קבוצות הורים שכולים חדשים ל"יער הסודי" בקפריסין. אחים שכולים חדשים יצאו למסע תרפי משותף במדבר. נפתחו סדנאות שונות, נפתחה גם קבוצה לסבים וסבתות שכולים חדשים והחלו בפרויקט תל"א, תוכנית ליווי אישית לאחים שכולים בגילים 6-18. במקביל הורחב מיזם "אוזן קשבת" לטיפול במשפחות השכולות. נבנה מוקד עם למעלה מ-30 מתנדבים שנמצאים בקשר טלפוני עם המשפחות השכולות הוותיקות. במרס האחרון יצאה קבוצת משפחות ותיקות ל"מסע ישראלי אישי". "אנחנו לא שוכחים

"מתנדבים שלנו ישנו בבית העלמין והגיעו לכל לוויה. ארגון יד לבנים היה הארגון היחיד שנציג שלו הגיע לכל אחת מלוויות חללי כוחות הביטחון, למעט בעוטף ובמקומות שאסור היה להיכנס אליהם"

את המשפחות הוותיקות", מדגיש בן שם. "לפני 7 באוקטובר עסקנו בחקיקה למען השכול בגיל המבוגר, שעסקה בתוספת 10 אחוז לקצבה ודאגה לסיעוד. אנחנו ממשיכים בזה".

לקראת יום הזיכרון המתקרב בן שם מודאג. "אני חרד ממה שיקרה", הוא משתף. "יש הרבה משפחות חדשות, יש חטופים, הכול טעון. ארגון יד לבנים מייצג את כולם, לא דעה כזו או אחרת. אני מתפלל שנצליח לשמור על קודש הקודשים של החברה הישראלית, יום הזיכרון, ושנהיה ראויים לכל הנופלות והנופלים שלחמו יחד ונפלו יחד. הפעם, אני מקווה, התפילה שלי תיענה". ■

כשהשכול זפק שוב בזלת

אלי טהר ועקב מושיאשוילי. צילומים: אלי דסה

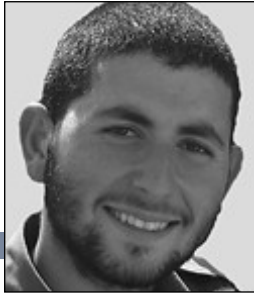
שלוש פעמים היכה השכול בבית משפחת טהר. ראשון נהרג סא"ל יוסי טהר, אחיו של אלי טהר, סגן יו"ר ארגון יד לבנים. אחר כך נהרג בנו הלוחם, רועי, בתאונה, וב-7 באוקטובר נפל בנו השני, יוסי-חי, בכיר בשב"כ, בקרב גבורה. גם יעקב מושיאשוילי איבד שני בנים. בנו, נתי, נפל בקרב עם מחבלים ברצועת עזה. כמעט 12 שנה אחר כך, ב-7 באוקטובר, נפל בנו השני, מיכאל בן משה, לוחם שב"כ. מפגש מרגש בין שני אבות שכולים, שהשכול הכפול והמשולש קירב ביניהם

לוחם ואיש שירות הביטחון הכללי, שנפל ב-7 באוקטובר אחרי שחירף נפשו מול מחבלי חמאס. "תמיד ביום הזיכרון היה מקום שבו אני הייתי עומד, והילדים היו עומדים כמו אגודה אחת", מתאר יעקב. "המקום שבו הם היו עומדים, זה בדיוק המקום שבו מיכאל קבור היום. אני רואה את זה בדמיון כאילו מיכאל עומד שם עכשיו. אבל מיכאל לא עומד. מיכאל שוכב".

אלי טהר: "אני עומד תמיד בצד, שאוכל לראות את שניהם, את רועי ואת יוסי. לא יכול להיות שאני אעמוד עם הגב לאחד מהם, כאילו הוא פחות חשוב. אז אני משתדל תמיד ללכת לצידם, לצד הקברים שלהם. "אני כל הזמן נבהל, ממש נבהל לפתע", הוא ממשיך בגילוי לב, "אם אני חושב על יוסי בלי לחשוב

ת יום הזיכרון הקרוב יעשו אלי טהר ועקב מושיאשוילי בין קברי הבנים שלהם. אלי, סגן יושב ראש ארגון יד לבנים, יהיה בבית העלמין הצבאי בכפר ורבורג, בין קברו של אחיו, סא"ל יוסי טהר, לקברי שני בניו – סמל רועי טהר, לוחם בחטיבת הנח"ל שנהרג לפני 23 שנה, ויוסי-חי טהר, בכיר בשירות הביטחון הכללי, קצין שייטת לשעבר, שנקרא על שם דודו, ונפל ב-7 באוקטובר בקרב גבורה שעה שהסתער על מחבלים.

יעקב, שהיה עד לקיץ האחרון יושב ראש סניף יד לבנים באשקלון, יהיה בבית העלמין הצבאי באשקלון. זה לצד זה קבורים שם שני בניו; סמל ראשון נתנאל (נתי) מושיאשוילי, שנהרג בהיתקלות עם מחבלים ברצועת עזה לפני כמעט 12 שנים, ומיכאל בן משה,

סמ"ר נתנאל (נתי) מושיאשוילי ז"ל

סמל רועי טהר ז"ל

סא"ל יוסי טהר ז"ל

שיש לי מקום בלב להכיל עוד אוברן. הלב שלי לא יכול. אני מכיל את מיכאל חי. אני לא יכול להכיל אותו מת."

שום סממן של אבל

ראשון נפל במהלך פשיטה בלבנון סא"ל יוסי טהר, בשנת 1981, אחיו של אלי שהתגייס בעקבותיו לצנחנים.

"אבא שלי היה ציוני", נזכר עכשיו אלי טהר. "כשיוסי אחי נהרג הוא אמר, 'האהבה שלנו חזקה. אפילו יש לנו דם עד הברכיים, המדינה היא מעל הכול'."

20 שנה אחריו נפל רועי. הוא היה חייל, לוחם בחופשה, כשנהרג בתאונת אופנוע. "כשאחי נהרג, אמרתי, מה ההבדל בין אח שכול להורה?" מספר טהר. "הרגשתי שאין יותר קשה מזה. זה כאב אדיר שאני נושא כל חיי, אבל זה לא דומה. הטבע אומר שילדים קוברים את ההורים, לא ההורים את הילדים. בן צריך לומר קדיש על האבא ולא האבא על הבן. כשרועי, הבן שלי, נהרג, משהו ממני מת. עכשיו, כשיוסי נפל, אני חושב שאפשר להגיד שהמוות תופס את רוב המקום בלב שלי."

הוא מתגורר במושב עזריקם מאז עלה בגיל חמש מתוניס. שישה ילדים נולדו לו ולמזל, רעייתו. "ראיתי איך הוריי התנהגו אחרי שאחי נפל, ולקחתי את זה לכיוון ההפוך", הוא מספר. "הוריי היו חזקים, אבל אבא שלי 18 שנה ישב בכניסה על כיסא, חיכה שאחי יבוא. בסלון היו תמונות ותעודות כמו חדר הנצחה. כשרועי נהרג, הבנו שאם נעשה את הבית חדר הנצחה, נאבד את שאר הילדים שלנו. מותר לבכות, מותר להיות עצוב, אבל במינון כזה שלא יפגע במשפחה, שהילדים ירצו לבוא ולא כאילו. אנחנו הורים, אבל תמיד היינו גם חברים של הילדים שלנו. אנחנו 'חבורה של חברים', אנחנו והילדים. חברים

באותה נשימה גם על רועי. אני אומר, 'מה, אני לא חושב על רועי?' זה כל הזמן רץ בתוכי. זה מעגל סגור שאין בו נתק. אני ממשיך כל הזמן, 'רועי, יוסי, יוסי, רועי'. ככה, כל הזמן."

שלוש פעמים היכה השכול בבית משפחת טהר, ופעמיים בבית משפחת מושיאשוילי. הפעם האחרונה הייתה כאמור ב-7 באוקטובר. "כשבאו להודיע לי על יוסי-חי, אמרתי להם, 'אתם באתם עם בשורת איוב, אבל באתם לאיוב בעצמו'", מגלה אלי. "שלוש פעמים זה קצת מוגזם", הוא אומר. "מאז אני בריב עם אלוהים. הייתי מתפלל כל בוקר, מניח תפילין. אני לא דתי. אבל הייתה לי קופת צדקה, כל בוקר הייתי שם שני שקלים. אני לא חושב שעשיתי למישהו משהו רע בחיים. בטח שלא במודע. השתדלתי תמיד לעשות רק טוב. שאלתי את אלוהים, 'זה כל כך קל לך, תפסת פראייר שמאמין בך, עושה טוב לאנשים, אתה בא כל פעם, קוטף לי אחד?' זהו. ומאז אני לא מתפלל. אני בריב איתו. עד שהוא לא יגיד לי למה הוא עשה את זה. בסוף אני אדבר איתו. אבל הוא יצטרך לבוא לקראתי."

יעקב מושיאשוילי: "אני זוכר שכשנתי נפל, התעקשתי ללכת לראות אותו. אמרתי, אני חייב לראות את הילד, חייב לראות את נתי. נסעתי עם קצין העיר. ונכנסנו לחדר. אני רואה אותו בארון. ואני אומר לו, 'אבא, קום'. ראיתי שהוא לא מגיב. היה לי כזה צורך להתפלל. אמרתי, 'ריבוננו של עולם, בבקשה שזאת תהיה טיפת הדם האחרונה'. מי חשב שאני אחיה את זה עוד פעם."

"עוד שאתה מצליח לחיות עם השכול. שכול זה גיבנת", הוא ממשיך. "מי שיש לו גיבנת זה עד המוות. אי אפשר להוריד גיבנת. אתה חי ויש איתך קו מקביל. יש רגעים שזה כאילו קרה הרגע ויש שלא. אני לא אשקר. אבל אז אתה מקבל עוד בומבה כזאת, פעם שנייה. אני הייתי כל כך סביב נתי. אני לא מרגיש

אלי טהר: "אם אני חושב על יוסי-חי בלי לחשוב באותה נשימה גם על רועי, אני אומר, 'מה, אני לא חושב על רועי?' זה כל הזמן רץ בתוכי. זה מעגל סגור שאין בו נתק. אני ממשיך כל הזמן, 'רועי, יוסי, יוסי, רועי', ככה, כל הזמן"

חשבתי שהקב"ה לא יפגע בי

סמ"ר נתנאל מושיאשוילי היה לוחם גולני. ילד שני ליעקב ומרינה שגידלו את ילדיהם, מספר יעקב, "לאהבת המולדת, אהבת המשפחה והתורה". יעקב היה לוחם בגולני, שירת שנתיים בשב"כ ועוד שנים ארוכות בשב"ס. "האווירה בבית הייתה של ביטחון ושירות המדינה", הוא אומר.

בשבת לפני שנפל אמר נתי למשפחתו ש"אני לא קורא לשירות שלי משמעותי אם אני לא נתקל עם מחבלים". פחות משבוע אחר כך, נפל בקרב עם מחבלים ברצועת עזה. זה היה ערב בת המצווה לאחותו, אותה אחות שעכשיו, כבר אחרי שגם מיכאל נפל, ילדה תינוק וקראה לו "עוז", והוא מביא מעט נחמה וכוח להוריה. "הייתי בסופרמרקט כשקיבלתי את ההודעה על נתי", משחזר יעקב. "לא הייתה לי מחשבה שיקרה לנתי משהו. הייתה לי תובנה שהקדוש ברוך הוא לא יפגע בי. אני אומר שבהבאת ילד לעולם יש שלושה שותפים, אבא, אימא והקב"ה. בדיני נפשות אומרים שעל פי שניים יקום דבר. ופה, על דעת עצמך, הקב"ה, איפה השותפות? לא היה לי משבר באמונה, אבל היה לי כמו קרע. שאלתי את המודיעים, 'נתי היחיד?' אמרו לי, 'כן'. אמרתי,

לכל דבר. תמיד היה אצלנו שמח. היינו משתוללים על הדשא, או שותים בירה יחד. אני לא רוצה שזה ייפסק. אם נפסיק את אחד המנהגים השמחים, אז גם הזיכרון של הילדים שאינם ייפגע. לכן חשבתי לי לשמור את הקץ הזה חי ותוסס כל הזמן. אני גם יודע שהילדים האחרים מסתכלים עליי; אם אני מספיק חזק, אם אני מתפקד.

"אצלנו בבית, חוץ מבחדר שלי, שתלויה שם תמונה של רועי, לא רואים שום אלמנט הנצחה. המדים של רועי בארון אצלנו, אבל מי שנכנס אליי הביתה ולא יודע ששכלתי את רועי ושכלתי את יוסי, רואה בית נורמלי לחלוטין. אין בו שום סממן של אבל".

שלושה חודשים אחרי שרועי נהרג, התגייס יוסי-חי, לשיטת. "כשהוא ביקש שנחתום לו, לא חשבנו פעמיים", מתאר אלי. "נסענו ללשכת גיוס, מזל ואני, וחתמנו שאנחנו לא מתנגדים. עכשיו שני הנכדים שלנו רוצים להתגייס לקרבי. שוב, אני לא מתנגד. ההפך. למרות שבינתיים גם יוסי-חי נפל. נניח שהם לא יתגייסו לקרבי ויקרה להם חלילה משהו, איזה הסבר אני אתן לעצמי? הרי אני ארגיש אשם. במיוחד כשאנחנו מגדלים את הילדים על מופת של אהבת הארץ ושל נתינה".

יעקב מושיאשוילי: "שאלתי את המודיעים, 'נתי היחיד?' אמרו לי, 'כן'. אמרתי, 'תודה לאל'. מאותו רגע הלב שלי נאטם. עבדתי כמו מכונה. נסעתי למרינה, אמרתי לה, 'זו שעת המבחן שלנו כמשפחה. או שנשברים או שממשיכים קדימה'"

לי כאלה הודעות ארוכות", אומר אלי. "כשהתחילו האזעקות קמנו", הוא משחזר. "מזל ביקשה שאתקשר ליוסי. אמרתי שאני לא מתקשר אז היא התקשרה. כשיוסי לא ענה היא התקשרה לליאת, אשתו, שאמרה שהקפיצו אותנו מהיחידה". יוסי-חי, 39, נשוי ואב לארבעה ילדים קטנים, היה כבר בכיר בשירות הביטחון הכללי, גיבור ישראל שנחשב עילוי. תמונתו אסורה בפרסום. רק בשנה האחרונה קיבל צל"ש על עבודה שעשה למען המדינה, וחודש לפני שנפל קיבל את אות ראש הממשלה. כיוון ששירת בתפקיד סגן מפקד יחידה, דרגה מקבילה לאלוף משנה בצבא, אלי לא דאג. "הנחתי שהוא בחפ"ק", הוא אומר. "אני גם יודע שאם הוא היה מחליט להישאר בחפ"ק, אף אחד לא היה בא אליו בטענות".

אלא שיוסי-חי לא נשאר בחפ"ק. בדיעבד נודע לאלי שהוא שמע על לוחם שב"כ שנפצע, שוכב בשטח ומאבד דם רב. היחידה הוציאה חוליה לשטח, אך לא הצליחה לאתר את הלוחם. יוסי התנדב לצאת לאתר אותו ואמר, 'אני לא משאיר לוחם שלי בשטח'. הפצוע פונה במצב קשה, וחייו ניצלו. יוסי, במקום לחזור לחפ"ק, החליט להמשיך להילחם במחבלים.

'תודה לאל'. מאותו רגע הלב שלי נאטם. עבדתי כמו מכונה. נסעתי למרינה, אמרתי לה, 'זו שעת המבחן שלנו כמשפחה. או שנשברים או שממשיכים קדימה'". גם ארבע שנים אחרי שנפל נתי התגייס מיכאל, גם הוא לגולני. גם כעת, אחד הבנים של יעקב ומרינה משרת בחטיבה החומה. בן נוסף אמור להתגייס בעוד שנה, הפעם ליחידה מיוחדת. "אני ומרינה הגענו לתובנה והסכמה שכל אחד מגיע לחיים עם הגורל והמזל שלו", אומר יעקב. "אנחנו לא רוצים למנוע מאף אחד מהם מיצוי רק בגלל האנוכיות שלנו, שאנחנו רוצים לישון בלילה בשקט".

גיבור ישראל

ב-7 באוקטובר היה אלי טהר בביתו בעזריקם. יומיים קודם, ביום חמישי בלילה, כתב לו יוסי-חי הודעה יוצאת דופן שמעידה על הקשר האיתן בין שניהם. את ההודעה הזו אלי נוצר עד היום בליבו, כמו צידה מנחמת לדרך. "אבא", כתב יוסי-חי. "אני רוצה להגיד לך שאני מאוד מעריך אותך. אתה נותן לי כוח כשאני צריך לחשוב בצורה שקולה, חמה, חברית, הגיונית ולא אנוכית. חשוב לי שתדע שאתה יקר לי מאוד. אוהב, יוסי". "אף פעם הוא לא כתב

יעקב מושיאשוילי: "מיכאל נתקל בדרך לזיקים בסוואנה עם עשרה מחבלים שהגיעו מהים. הוא ניהל איתם קרב עד שנפל. אם הוא לא היה מנהל את הקרב, הם היו מגיעים לאשקלון"

אלי טהר: "יוסי אמר, 'יהודי לא ימות במפלסים'. הוא הצליח להציל הרבה אנשים ולהרוג הרבה מאוד מחבלים, עד שנהרג. ראש השב"כ שהיה אצלנו אמר לנו, 'אתם איבדתם בן יקר, אבל המדינה איבדה נכס'"

יעקב וכל השמשות בביתו התנפצו. גם החשמל קרס. ההנחיה הייתה לא לצאת מהבית. אלא שמיכאל, שהיה כאמור בבית חמיו, לא יכול היה לשאת את העובדה שלא יצא להציל חיים. "הוא רצה להצטייד בזיקים ולצאת משם לשרות", מגלה יעקב. "הוא יצא על דעת עצמו. זו הייתה החלטה שלו".
ליעקב נודע רק בסביבות 11 בבוקר שמיכאל יצא לשטח. "בשבילי כבר לא היה חג, לא שבת, שום דבר", הוא אומר. "הלב היה עם מיכאל".

"לא חשבתי שנקבל אותו בארון"

שישה ימים נחשב מיכאל בן משה (מיכאל עברת את שם משפחתו - ח.ק) נעדר. "שישה ימים של גיהינום", מסכם יעקב. "יותר גרוע מהשבעה. אי-הוודאות, התקווה, התפילה. עד שקיבלנו את הבשורה המרה ביום חמישי בצהריים.
"בדיעבד סיפרו לנו שהוא נתקל בדרך לזיקים בסוואנה עם עשרה מחבלים שהגיעו מהים. יש לנו עדות ראייה של הרבש"ץ של זיקים שראה את הקרב. מיכאל ניהל איתם קרב עד שנפל. אם הוא לא היה מנהל את הקרב, הם היו מגיעים לאשקלון.
"מיכאל היה בעל יכולות שאי אפשר להכיל אותן, גם פיזית וגם מנטלית", הוא אומר. "לא חשבתי שנקבל אותו בארון.
"עד הנפילה של מיכאל כל הבית היה מלא

"הוא לקח איתו כמה לוחמים, אלתר כוח ורץ לכיוון מפלסים", מספר אלי טהר את מה ששמע אחר כך מראש שירות הביטחון הכללי ומחברים של יוסי ליחידה. "יוסי אמר, 'יהודי לא ימות במפלסים'. הוא הצליח להציל הרבה אנשים ולהרוג הרבה מאוד מחבלים, עד שנהרג. ראש השב"כ שהיה אצלנו אמר לנו, 'אתם איבדתם בן יקר, אבל המדינה איבדה נכס'".

"אל תצא, יש חדירת מחבלים"

מיכאל, 26, בנו של יעקב, התגורר עם אשתו ובנם בן השלוש בשדרות. אחרי שסיים שירות צבאי הצטרף מיכאל לשירות הביטחון הכללי ושירת כלוחם שב"כ. יעקב ומרינה ידעו מעט מאוד על התפקיד שמילא. גם תמונתו אסורה בפרסום. "הוא היה מאוד דיסקרטי", מציין יעקב. "ישיר, חד, חדור מטרה".
באותה שבת שחזרה של 7 באוקטובר היה מיכאל בבית חמיו באשקלון, מרחק לא רב מהבית של יעקב ומרינה. "בבוקר יצאתי עם הכלב", יעקב מתאר. "פתאום, מטח טילים הזוי. חשבתי לעצמי, 'זה עוד סבב'. באשקלון אנחנו כבר מורגלים. חזרתי הביתה ותכננתי לצאת לבית כנסת. בשבע ארבעים וחמש בבוקר התקשר מיכאל. אמרתי, 'מיכאל מתקשר, בשבת?' עניתי. הוא אמר לי, 'אבא, בבקשה אל תצא מהבית. יש חדירת מחבלים'. וזהו. ניתקתי".
עשר דקות מאוחר יותר נפל טיל סמוך לביתו של

בתמונות של נתי", הוא ממשיך. "בשבעה על מיכאל אמרנו, 'אין מצב ששמים תמונה של מיכאל על הקיר'. והורדנו את התמונות של נתי".
כמו נתי, גם מיכאל נקבר ביום שישי. הלוויה, מספר יעקב, נדחתה שוב ושוב, עד שנקבעה בדיוק לאותה שעה ביום בה נקבר נתי. לבקשתו, אושר לעקור עץ, כדי שנתי ומיכאל ייטמנו זה לצד זה. "לא יכולנו שיהיו רחוקים", הוא אומר.

התמודדות שנייה

בשבת בצהריים כבר באו להודיע לאלי טהר על נפילתו של יוסי-חי. הוא בדיוק הלך לטפל בסוסים באורווה כשראה את המודיע ואיתו אחד החברים של יוסי-חי. "הסתכלתי עליהם", הוא אומר. "הם באו לכיוון שלי, וזהו, איברתי את ההכרה לכמה דקות. ואז התחילה ההתמודדות השנייה".

כדי שיהיו קבורים האחד ליד השני, נפתחה שורה חדשה בבית העלמין הצבאי בכפר ורבורג ועכשיו הם קבורים זה מול זה. "אני הולך אליהם בכל הזדמנות", משתף אלי. "לפני כמה שבועות ישבתי בבית הקברות, עם שניהם. שוחחתי עם זה, שוחחתי עם זה. פתאום ראיתי שני פרפרים שבאו, עמדו כמה שניות, שוב עפו, שוב באו. שאלתי אם זה סימן, שהם נפגשו".
ו...?

"יש כאלה שאומרים לי, 'בטוח הם יחד'. אני לא יודע".

מוכן לקום מהשבעה

ביום שני בבוקר נודע ליעקב שיוסי-חי נפל בקרב. "כתבתי לאלי, 'אני משתתף בצערך. לצערי, לא אוכל להגיע אליך כי מיכאל שלי נעדר". הם לא ידעו שהבנים של שניהם משרתים בשב"כ. השניים שירתו במרחבים שונים, היו בגילים ובדרגות שונות ולא הכירו אחד את השני. "לא ידעתי שאחרי שלושה ימים גם אני אהיה בשכול כפול", אומר יעקב.

אלי טהר: "כשאני שמעתי שגם הבן של יעקב נהרג, בשבילי זה היה שוק. היה לי קשה שעוד כנאדם יאבד שני בנים. ישר הרמתי לו טלפון, מתוך השבעה על יוסי, ושאלתי אם הוא רוצה שאני אבוא אליו. הייתי מוכן לקום מהשבעה שלי וללכת אליו".

למה?

"כי הרגשתי שאני יכול אולי לתת לו חיבוק, להביא

לו כוחות, אולי לשאוב ממנו כוחות. הרגשתי צורך".
וכשנפגשתם?
"זה היה חזק".
יעקב: "מילים לא יצאו החוצה. רק הלב דיבר. חיבוק, דמעות והלב".

ניצן שעוד לא פרח

נתי מושיאשוילי נפל לפני שהספיק להקים משפחה. כך גם רועי טהר. "אני כל הזמן מתחבט עם עצמי", אומר אלי טהר. "האובדן הוא אובדן. אבל רועי היה ניצן חדש, לא פרח, עוד לא בן 20. חוויית השכול אצל יוסי יותר עוצמתית כי הוא חי יותר שנים. עצם העשייה שלו מביאה אותו לחזית הבמה. הפחד שלי הוא כל הזמן שאני אאבד את הזיכרון של רועי, מול הזיכרון של יוסי, שהיה בן 39, השאיר מורשת, השאיר ילדים".

יעקב: "אני שואל את עצמי לפעמים מה יותר קשה; שנתי נפל בלי שום דבר או שמיכאל נפל עם אישה וילד. אני מאושר שיש לנו את לביא, הבן שלו. אבל אני רואה את הצער של אביה, אשתו, ושל לביא. הילד שואל, 'איפה אבא שלי?' הוא אומר, 'עכשיו אבא עם נתי יחד'".

בא להקשיב, לחזק

בכל יום יעקב שולח לאלי פתגם. כל מיני אמרות שפר מחזקות. אלי כמובן עונה בדברים משלו.
האסון הכפול והמשולש חיבר את שניהם. גם הנשים שלהם, מרינה ומזל, התחברו. "אי אפשר להשוות שכול ראשון לשכול כפול", אומר יעקב מושיאשוילי. "אני לא יודע אם רף הכאב הוא יותר גבוה. אני חושב שמבחינת הכאב, כבר בשכול הראשון אתה עובר את הסקאלה".

אלי טהר ממשיך, מרגע שקם מהשבעה על יוסי-חי, לתמוך במשפחות שכולות אחרות. במסגרת תפקידו כסגן יו"ר ארגון יד לבנים הוא מסתובב בכל רחבי הארץ, מחזק ומסייע.

"זה נותן לי כוח", הוא אומר. "אני לא מספר להם את הסיפור שלי. אני בא להקשיב להם. בסוף, אם שואלים אותי, אז אני מספר. ואני אומר, אין לי מתכון, איך מתמודדים. זה לא תבשיל. אני רק יכול להגיד איך אני מתמודד, וקחו מזה מה שאתם רוצים". ■

בבוקר 7 באוקטובר יצא אלוף (במיל"י) נועם תיבון מתל אביב יחד עם רעייתו גלי למסע הצלה של בנו, כלתו ונכדותיו הקטנות מקיבוץ נחל עוז. בדרך לחם במחבלים, חילץ פצועים ופרץ לקיבוץ שהיה עדיין מלא במחבלים. עכשיו, אחרי שהפך לאחד מסמלי המלחמה, הוא אומר: "בהרבה מובנים עשיתי מה שהרבה רצו לעשות באותו יום"

"אמיה, אמיה, זה אבא"

בנחל עוז אחרי מבצע צוק איתן. "אנחנו טסים הביתה, מרחק עשר דקות נסיעה. בדרך אני מתקשר לכל מי שאני מכיר בצבא להודיע שיש מחבלים בנחל עוז", מספר נועם. "היחיד שיעונה לי זה הרמטכ"ל שכותב לי, 'אנחנו יודעים'. אנחנו מגיעים הביתה. אני מחליף בגדים ולוקח את האקדח שלי. גלי מציעה לבוא איתי ולנהוג כדי שהידיים שלי תהיינה חופשיות ואנחנו יוצאים לנחל עוז."

"אבא, אני חושב שיש מחבל בבית"

ההערכה היא שכ-150 מחבלים חדרו לנחל עוז באותה שבת בגל הראשון. אחריהם הגיעו הבוזזים. בסך הכול, אומר נועם, עברו בקיבוץ כ-500 איש מעזה בשלושה גלים. אנשי כיתת הכוננות של הקיבוץ, בהם הרבש"ץ אילן פיורנטינו וכוח ימ"ס קטן בפיקודו של סמ"ר יעקב קרסנינסקי, לחמו בגבורה ועמדו מולם שעות ארוכות. אילן ויעקב נפלו בקרבות.

הרגע הגדול של חיי", מגדיר אלוף במילואים נועם תיבון את המפגש עם בנו, אמיר, כלתו מירי ושתי נכדותיו הקטנות גליה וכרמל בלב קיבוץ נחל עוז בשיא התופת של 7 באוקטובר בתום מסע הצלה אמיץ.

בבוקר עוד שחו נועם ורעייתו גלי, חוקרת שואה וסופרת, בים בתל אביב. "בשש וחצי שמענו את האזעקות", הוא משחזר. "גלי שאלה אותי, 'נצא?' אמרתי לה, 'אנחנו באמצע כלום, למה שייפלו פה טילים?' בשבע ורבע חזרנו לאוטו וקיבלתי הודעת וואטסאפ ראשונה מאמיר, 'אבא, יש מחבלים בשכונה שלנו בנחל עוז'. התקשרתי ואמרתי לו, 'תנעלו את הבית, תיכנסו לממ"ד, תנעלו את דלת הממ"ד ותהיו בשקט. אני שולח את הצבא'."

תיבון, יוצא סיירת מטכ"ל, השתחרר מצה"ל לפני שמונה שנים בדרגת אלוף. בתפקידו האחרון בצה"ל היה מפקד הגיס הצפוני. בנו, אמיר, הקים את ביתו

"הדיווח הבא מאמיר הוא לקראת תשע בבוקר", משחזר תיכון. "אבא, אני חושב שיש מחבל בבית", הוא כותב. אני חוזר על הנחיותי בעקביות, תהיו שקטים'. בפועל התנהל על המרפסת שלו קרב בין המחבלים לאילן הגיבור ז"ל. המחבלים היו מרחק קיר מנכדותי.

"מאשקלון אנחנו כבר לבר על הכביש", מספר

נועם. "אין נפש חיה. ליד תחנת הדלק של ניר עם יש רכב משטרה לרוחב הכביש ומולו טנדר לבן, בדיעבד, של המחבלים. יש שם קרב יריות, ואחד השוטרים עושה לי עם היד 'עופו מפה'. אנחנו מטרים בוודים מהם, עוצרים, מתלבטים מה לעשות. זוג מבוהל קופץ מהשיחים. אני פותח את הדלת וצועק להם לעלות. הם מספרים, 'היינו במסיבה, הגיעו מחבלים והרגו הרבה אנשים'. אנחנו עושים פרסה ונוסעים אחורה עד כפר סילבר. רואים שם נידת, מבינים שהאזור בטוח ומורידים אותם".

בפועל התרחקתם מהיעד,

מאמיר.

"נכון, אבל אם היינו משאירים אותם בשטח, הם היו נהרגים. לא יכולנו לעשות את זה".

בשלב הזה בנחל עוז אין חשמל, אין רשתות סלולריות

וקשה ליצור קשר עם אמיר. לכרמל, בת שנה וחצי אז, יש מוצץ מאיר והוא האור היחיד בממ"ד באותן שעות. הוא וגלי, אומר נועם, ממוקדים במשימה. הם ממשיכים לנסוע, הפעם דרך כביש 232. קצת לפני קיבוץ ברור חיל נידות משטרה חוסמות את הכביש. "כל הפקודות קרסו באותה שבת, אבל הפקודה של המשטרה לפרוס מחסומים עבדה. מחסומי המשטרה מנעו מהמחבלים להתקדם, אבל עלינו ספציפית זה הקשה", אומר נועם. "אני מראה להם תעודת קצין,

מסביר שלילד שלי יש מחבל בבית, מתחנן שייתנו לי לעבור וגלי בוכה, אבל כלום לא עוזר. אחד השוטרים אומר לי, 'אל תדאג, הצבא מטפל במצב'. אני מבין שאני חייב לטוס קדימה".

מה אתם עושים?

"אנחנו יורדים לשטח ועוקפים את המחסום דרך השדות. בכניסה לשדרות יש מחסום נוסף. אנחנו

פורצים אותו, פותחים חלונות. השוטרים מכוונים אלינו רובים ואנחנו צועקים להם שאנחנו ישראלים, שלא יירו".

מחזה אפוקליפטי

בסביבות השעה עשר הם מגיעים לצומת שדרות. "הייתי קצין קרבי כל חיי, שירתי בלבנון, הייתי באסון בית ליד, אסון המסוקים, הייתי מח"ט חברון באינתיפאדה. מעולם לא ראיתי דבר כזה", אומר נועם. "מאות מכוניות, הפוכות, שרופות, ומאות גופות, בתוך המכוניות, על הכביש, בצידי הכביש; מחזה אפוקליפטי. אנחנו עוצרים בצד הכביש המומים. אני אומר לגלי, 'לא ראיתי דבר כזה בחיי'. וגלי אומרת משפט שאני זוכר היטב, 'תאר לך שהייתי מספרת לך על זוג שנמצא עשרה קילומטר מהילדים שלו ויש אצלם

מחבלים בבית. מה היית מייעץ להם לעשות?' נגמר הדיון. אנחנו מחליטים להמשיך לנסוע דרומה. אני עם האקדח, רכב בווד על הכביש. נוכחות ישראלית יחידה באזור כבוש לחלוטין. בשעה הזאת אין שם לא מדינת ישראל ולא צה"ל".

מכאן ואילך יובאו הדברים בתמצית. בכניסה לקיבוץ מפלסים מתנהל קרב. גלי ונועם עוצרים וממתנינים במיגונית כשלוחמי ימ"מ, בשלושה ג'יפים ממוגנים, מגיעים למקום. "אני מספר להם שלבן שלי

"אני מתקשר לכל מי שאני מכיר בצבא להודיע שיש מחבלים בנחל עוז. היחידי שעונה לי זה הרמטכ"ל שכותב לי, 'אנחנו יודעים'"

בהחלטות של שבריר שנייה. אני טס עם הפצועים, לבד על הכביש".

"ישראל, קח אותי לנחל עוז"

נועם נוסע למיגונית שבה השאיר את גלי. "אני צועק לה, 'גלי, תפני אותם לברזילי'. גלי אומרת, 'בסדר, אבל סע לנחל עוז', מצביעה על רכב סמוך ואומרת, 'ישראל'".

ישראל זיו, אלוף במילואים, משעבר של נועם, ירד דרומה כששמע על מתקפת הפתע ופגש במקרה את גלי. "אני פותח את הדלת ואומר לו, 'ישראל, קח אותי לנחל עוז'", מתאר נועם. "הוא אומר לי מילה אחת, 'עלה'. אני אומר לו, 'שמע, אני בא מהיתקלות, זה נורא מסוכן'. והוא אומר לי שוב, 'עלה'. הוא היה מוכן לסכן את חייו בשבילי".

גלי יוצאת לדרך, אבל מבינה שידידה לא ישרוד עד בית

החולים. היא מוצאת באזור שדרות אמבולנס שנותן לו מנות דם וכך חייו ניצלים.

באחת ורבע בצהריים מגיעים נועם וישראל זיו לנחל עוז. "יש שם ארבעה חבר'ה מהצנחנים ואנחנו", אומר נועם. זמן קצר אחר כך מגיעים גם כוח מגלן וצנחנים. "מוצב נחל עוז בוער", מספר נועם. "כל ועדת חקירה שתהיה צריכה להתחיל משם, מהתצפיתניות שהתריעו ולא זכו להתייחסות". הצנחנים פונים למוצב, נועם נכנס עם לוחמי מגלן לקיבוץ וישראל נוסע לבארי. "אני על אזרחי עם קסדה ונשק. אני חושש שיחשבו שאני מחבל", נועם נזכר. "אני אומר, 'תנו לי חולצה צבאית'. מישהו אומר, 'אין לי, אבל יש לי ציצית צבאית'. בעולם החרדי

יש מחבל בבית. 'קחו אותי איתכם לנחל עוז', אני מבקש", אומר נועם. "אני לא אדם שמתחנן, אבל אני מתחנן. אחד הלוחמים אומר, 'אני בא איתך'. הוא פצוע בדרך מהקרב בשדרות. הוא הראשון שמוכן לעזור לי".

גלי נשארת במיגונית ונועם ולוחם הימ"מ ממשיכים לנחל עוז. בדרכם לקיבוץ הם רואים מסוק קרב

בשמיים, חוששים שיחשוד שמדובר במחבלים וירה בהם ומחליטים להמתין. כעבור רבע שעה מגיע למקום כוח צנחנים מאולתר. הם נוסעים יחד לנחל עוז כשנועם מוביל. אין ויזו ואין מפות. הם פוגשים ג'יפ צבאי מחורר מכדורים, כוח ראשון של חמישה לוחמי מגלן שנסע לנחל עוז אבל נתקל במארב מחבלים, ומצטרפים להסתערות. במקום יש כבר שלושה חללים: רס"ן חן בוכריס, סגן מפקד יחידת מגלן, סרן

יפתח יעבץ, קצין האג"מ, וסמ"ר אפיק רוזנטל. שני חיילים נוספים פצועים. "אני מבין שהאקדח שלי לא שווה הרבה", אומר נועם. "זה קרב לחיים ולמוות. אין לי ברירה ואני לוקח את הקסדה והרובה של חן ז'ל". בתום הקרב, כששמונה מחבלים הרוגים, נפרצה הדרך לנחל עוז. אלא שאז התברר שידידה, מפקד כוח הצנחנים, פצוע אנוש והוא מדמם מהבטן. "הצנחנים מבקשים שאפנה אותו ואת שאר הפצועים באוטו שלי", אומר נועם.

ואתה מסכים?

"אני בדילמה נוראית. אני קילומטר מנחל עוז. מצד שני, יש שם פצוע אנוש מדמם. אני מחליט לא להניח לו למות. ערכים ומנהיגות זה בלי דיבורים. זה

אלוף (במיל') נועם תיבון ואלוף (במיל') ישראל זיו בעוטף עזה, מתוך "אולפן שישי", באדיבות חדשות ערוץ 12

"זוג מבוהל קופץ מהשיחים. אני פותח את הדלת וצועק להם לעלות. הם מספרים, 'היינו במסיבה, הגיעו מחבלים והרגו הרבה אנשים'"

חמישה-עשר חברי קיבוץ נרצחו במתקפת הפתע. שבעה נחטפו. שניים מהם עדיין בעזה. "אני מחזיר את הקסדה והנשק של בוכרים ללוחמי מגלן ואנחנו נוסעים לשער הנגב, שם אנחנו פוגשים את גלי", מתאר נועם.

לקראת סיום הוא מבקש להעביר מסר למשפחות השכולות. "אני רוצה לחבק את המשפחות האהובות שאיבדו את הבנים והבנות במלחמה הקשה הזו", הוא אומר, "לחזק אותן ולהגיד להן שעברנו מחדל קשה, אבל אני מלא הערכה לצבא שלנו. ללוחמים ולמפקדים שהצליחו לעשות מהפך, ומהמחדל הכי גדול לצאת למלחמה קשה, עם מעשי גבורה, ולהחזיר לנו בהרבה מובנים את הכבוד.

"אנשים עברו חוויות מזעזעות. נרצחו, נחטפו, נחשפו לאכזריות", הוא ממשיך, ביחס לנפגעי 7 באוקטובר. "כרגע, הדבר החשוב ביותר הוא להחזיר את החטופים. כשהייתי בסיירת מטכ"ל על זה התאמנו. חייבים להחזיר אותם".

נועם תיבון הפך לאחד מגיבורי 7 באוקטובר. "יש הרבה גיבורים", הוא מצטנע. "בהרבה מובנים עשיתי מה שהרבה רצו לעשות באותו יום, לא העזו או שלא היו להם האמצעים או היכולת.

"אני מאוד גאה שלאורך כל היום הזה, כל מי שפגשנו, גלי ואני, בדרך, הצלנו את חייו. זה משמח אותי. הצלנו אנשים". ■

מאמינים שזה הגן עליי. אני לא מתווכח. "בנחל עוז התנהל עד אותן שעות קרב גבורה", הוא מדגיש. "ארבעה-עשר גיבורים לחמו שם כאריות, מתוכם שלושה נהרגו ושישה נפצעו. זה האט את המחבלים".

תיבון עושה תדריך קצר לכוחות הצבא. "אני אומר להם, 'כל מי שמחוץ לבתים תהרגו אותו, מחבל, אבל

"עברנו מחדל קשה, אבל אני מלא הערכה לצבא שלנו. ללוחמים ולמפקדים שהצליחו לעשות מהפך, ומהמחדל הכי גדול לצאת למלחמה קשה, עם מעשי גבורה, ולהחזיר לנו בהרבה מובנים את הכבוד"

אל תירו בתוך הבתים. דבר שני, אתם חייבים לסרוק היטב", הוא אומר. "בבתים, תנו לאנשים שתי דקות ללכת לשירותים ולשתות ותגידו להם לא לצאת מהממ"ד עד שנגיד להם".

אל לוחמי מגלן מצטרפים לוחמי סיירת גבעתי. "הם סורקים את נחל עוז מבית לבית בצורה מושלמת והודגים יותר משלושים מחבלים בשלב זה", כך נועם. "לנו יש הרוג אחד, רן פוסלושני. יש לי כבוד אדיר להילחם איתם יחד, שכם אל שכם".

"הרגע הגדול של חיי"

בסביבות ארבע וחצי מגיע הרגע שנועם מכנה "הרגע הגדול של חיי". "אחרי שאני עובר עם הכוחות מבית לבית אני רואה את הבית של בני אמיר מרחוק", הוא מספר. "ראיתי שהדלת סגורה ונרגעתי. סרקנו כבר לא מעט בתים. הבנו שבכל בית שהדלת נעולה האנשים חיים.

"אני מגיע לחלון הממ"ד שעשוי ברזל ודופק. 'אמיר, אמיר, זה אבא'. גליה, נכדתי הגדולה, אומרת, 'סבא בא'. מסתבר שהם חיכו לי".

היו רגעים שחשבת שאולי, חלילה, לא תיפגשו? "לאורך כל הדרך הייתי ממוקד במשימה. אבל היה לי את הפחד הנורא בלב, מה קורה אם אני מגיע והם מתים. לא נתתי לפחד הזה לעצור אותי לשנייה. הייתי נחוש. ידעתי שאני חייב להגיע".

רק בשעות הלילה פונו כל תושבי נחל עוז.

רבקה בראון ועטרה פטר דסקל

אחים לנפש

אחים ואחיות שכולים חדשים, בני 20-30, יצאו ביוזמת ארגון יד לבנים למצפה רמון לארבעה ימים מלאים בטיולים, סדנאות ומעגלי שיח, ומצאו חברים לכל החיים

פשוט בוכה באמצע היום בכל מקום. "בחברה הישראלית אין מספיק מודעות לכאב שאחים שכולים עוברים", היא אומרת בצער. "זה השפיע על החיים שלי בצורה שאי אפשר לתפוס. לא מבינים כמה נורא ואיום לאבד אח בן 19".

"משה היה מרוצה"

24 אחים ואחיות שכולים, בני 20-30, יצאו למצפה רמון לארבעה ימים מלאים בטיולים, סדנאות ומעגלי שיח. בין השאר ערכו האחים והאחיות קבלת שבת קהילתית, השתתפו בסדנת צילום טבע, עשו מדיטציית שינה וצפו במופע אקוסטי. המדריכים וכל אנשי הצוות המקצועי שלקחו חלק במסע היו אף הם אחיות ואחים שכולים. "המסע במדבר גרם לי להבין שאני לא לבד ב'שיט' הזה", אומרת רבקה בראון. "וגם להבין שהאבדה של אחי היא לאומית ולא פרטית".

אחיה של רבקה, רס"ן משה בראון, היה מפקד פלוגה בגולני. אחיה, אח של עטרה, היה חייל שלו. עכשיו, גם בזכות המסע במדבר, אומרת עטרה שהן "חברות לכל החיים" ורבקה מאשרת. "אני בטוחה שמשה היה מרוצה מהצוות שאנחנו", היא מוסיפה. "לאבד אח זה לקבור חלק מעצמי. כל אחד מהמשפחה שלנו קבר חלק מעצמו יחד איתו", אומרת רבקה. "הפחד הגדול של משה, היא מגלה, היה לאבד

כל כך הרבה אחים שחווים מה שאני חווה", סיכמה עטרה פטר דסקל את מסע "תרפי במדבר", מסע בן ארבעה ימים מטעם ארגון יד לבנים לאחיות ולאחים השכולים החדשים, בני 20-30. סמל אחיה דסקל, אחיה של עטרה הצעיר ממנה ב-12 שנה, לוחם בגדוד 51 בגולני, נפל בקרב בעזה במלחמת חרבות ברזל. "כשהוא הודיע לי שהוא נכנס לעזה, התחלתי לבכות ולצעוק", עטרה נזכרת. "אמרתי לו שלא ישחק אותה גיבור ולא יקפוץ על רימונים, אבל הוא לא הקשיב לי".

"מרום שהשכול כל כך נוכח, הוא כאילו לא נוכח בכלל", היא אומרת על המסע. "עם חברות מהבית אני מרגישה שאני צריכה להנכיח את האבל שלי כל הזמן, כי הן בעולם שלהן השלם ואני בעולם שלי החצוי. עם האחים השכולים, מרום שהשכול נוכח, הוא יכול להיות לא נוכח בכלל. אני יודעת שכל מי שאני מדברת איתו יש לו חור בלב. אני לא כועסת אם הם שמחים, כי אני יודעת שהם עצובים בדיוק כמוני. אני הייתי תמיד בנאדם מאוד חיובי, ואופטימי, ושמח. אני מאוד רוצה להמשיך לחיות בשמחה. אני גם יודעת שזה מה שאחיה היה רוצה, אז אני משתדלת. זה פשוט שאני 'צוכה' ו'בוכקת', צוחקת ובוכה. אני אומרת שיש לי תסמונות חדשות; יש לי 'טפשת שכול', שזה כמו טפשת היריון. אני שוכחת דברים ממש מהר. יש לי 'טורט בכי'. אני

רב שוטר רווית אסייג ז"ל

סמל אחיה דסקל ז"ל

רס"ן משה בראון ז"ל

בשבע שנים. כשרצתה להתגייס לקרבי, כמו אחיה הבנים, עדן התנגדה. "אמרתי לה, 'תלכי לצבא, אבל למה ללוחמה? אם יקרה לך משהו, אני לא אעמוד בזה'".

לומדים מחדש ללכת

בשבת השחורה, בשמונה בבוקר, עוד הספיקה רווית להתקשר לאימא שלה. "אנחנו גרים באשדוד", מספרת עדן. "היא אמרה, 'אימא, תנעלי את

סמל רוני פרי ז"ל ואחיו התאום איתי

כל הדלתות והחלונות. יש חדירה בכל הארץ'". כמה שעות אחר כך נפלה רווית בקרב, במושב יכיני, סמוך לשדרות. היא התעקשה להיכנס ראשונה למבנה שבו היו מחבלים, חתרה למגע ונהרגה מאש המחבלים.

עדן נשואה ואימא לשני ילדים קטנים. למסע יצאה יחד עם אחיה. "מהרגע שרווית נהרגה הרגשתי כל כך לבר. פתאום גיליתי את אחי", היא אומרת, "והכרתי גם חברים לחיים".

מה הכי הפתיע אותך?

"בערב, כשצחקנו. חבורה של צעירים צוחקים יחד. הבנתי שאני נמצאת במקום שמותר לי לצחוק בו. כולם סביבי כואבים ומותר לי לצחוק. כולם יחד בעצב ויחד בשמחה. ואנחנו, כולנו, לומדים מחדש ללכת". ■

חיילים במשמרת שלו. ב-12 בדצמבר, בפעם הראשונה, נהרגו לו חיילים. יחד איתם, גם הוא מצא את מותו. "אני הרגשתי אחרי השבעה תחושת מחויבות ללכת למשפחות של החיילים שנהרגו עם אחי", אומרת רבקה. "אני מרגישה שדווקא אחרי שמה מת אני לא נופלת, ההפך. אני צריכה להיות ראויה למותו ולמות שאר החיילים, ולחיות. לחיות בדרך הכי טובה שאפשר".

לטבוע במים רדודים

איתי פרי, אחיו התאום של סמל רוני פרי ז"ל, הגיע למסע יחד עם אחיהם הבכור עידו. רוני, לוחם בגרוד 13 של גולני, נפל בשבת השחורה כאשר התנדב לחפות על חבריו לפלוגה לצד המ"מ שלו, שנפל איתו. "הוא היה החבר הכי טוב שלי", סיפר איתי, בעצמו חייל. "היינו הפכים בהרבה דברים, אבל השלמנו אחד את השני. זה כאב שאי אפשר לתאר אותו".

"אני קוראת לזה, 'יש לך יכולת לעמוד במים הרדודים אבל להרגיש שאת עדיין טובעת'", אמרה עדן, על הכאב. אחותה של עדן, רב שוטר רווית אסייג, נפלה בקרב ב-7 באוקטובר. היא הייתה לוחמת מג"ב ביחידה לביטחון פנים. "הבחורה הכי טובת לב ומוכשרת", מספרת עדן, הגדולה ממנה

משפחות יקרות! אתם ב-❤- שלנו!

ארגון יד לבנים וחברת FOOD APPEAL
מאחלים לכם שנדע למצוא את השקט, האחדות והטוב שיש בכולנו.
כמידי חג גם הפעם החלטנו לפנק אתכם במתנה לבחירתכם
באיסוף מרשת החנויות של FOOD APPEAL

food
appeal®

www.foodappeal-online.com | לרשימת סניפי הרשת:
בתוקף עד ה- 31.7.24 או עד גמר המלאי | מימוש אחד ללקוח | בכפוף לתקנון | מ.ל.ח.

סוטאז' 28 ס"מ + כף הגשה
CASUAL+ | קיים בצבע סגול / קרם

food
appeal

מגה קריספר ה"מקורי" להכנת מוגנים ללא שמן גודל XL
ומלקחיים מסיליקון

food
appeal

food appeal

GIFT CARD

בשווי
₪180

כולל כפל מבצעים
על מוצרי פוד אפיל בלבד

סט סנו"ם יוקרתי 24 חלקים
AMBER / GALLERY

food appeal

דוסטר עם מכסה ארומטי
34.5x24.5x8 ס"מ 6 ליטר
BLACK MARBLE

food appeal

מעמד תבלינים 12 צנצנות
100 מ"ל דגם GINGER

food appeal

פלמח גריל רטרו מלבנית עם פסים
BLACK MARBLE

food appeal

בוצ'ר + זוג סכינים
CLASSIC

food appeal

סט אפייה 5 חלקים עם תבנית פיצה

food appeal

סט 5 קופסאות אחסון
TWIST IT

food appeal

סוטאד' 28 ס"מ 3.8 ליטר
VALENTINE EVERYDAY

food appeal

סט 6 כוסות לשתייה קרה מהודרות
430 מ"ל שוליים זהב CYARA

food appeal

סט צלחות הגשה 8 חל' הכולל צלחת 32 ס"מ + 7 צלוחיות 10 ס"מ

food appeal

סט אוכל 18 חל' קרמיקה קרם
WHITE FOREST

food appeal

מסע של תקווה

הר ציון, מרפסת יצחק בן צבי

ב-10 באוקטובר 2023 אמור היה לצאת לדרך "מסע ישראלי אישי". באיחור ניכר בעקבות המלחמה יצא לאחרונה המסע בהשתתפות הורים, אחיות ואחים שכולים ותיקים. המשתתפים לקחו חלק בטיולים ובסדנאות, סיפרו על הקושי שהתגבר מאז 7 באוקטובר והסבירו למה המסע היה עבורם הצלה

עוד "מסע ישראלי אישי" של ארגון יד לבנים בשיתוף הקרן הקיימת לישראל ואגף משפחות, הנצחה ומורשת במשרד הביטחון. המסע, שמתקיים זו השנה השנייה, נדחה בעקבות המלחמה ויצא לדרך רק לאחרונה. שני מחזורים, בכל אחד מהם 140 הורים ואחיות ואחים שכולים, נפגשו ויצאו למסע מחזק, מעודד ומחבר. כל המשתתפים הם ממשפחות שכולות ותיקות, שנושאות את משא השכול הכבד שנים רבות. "מדובר במסע ישראלי שהוא גם מסע אישי", אמר שר שלום גרבי, מנהל החטיבה לחינוך וקהילה בקק"ל, למשתתפי המסע. "זהו מסע לחיזוק והגברת אהבת הארץ, שעוסק בזהות הישראלית ובהתמודדות עם זהות השכול שנכפתה על בני המשפחות השכולות.

בתום שלושה ימים של "מסע ישראלי אישי" סיפרה אורה עמר גץ, אחת המשתתפות במסע, אחות שכולה כמעט 60 שנה ויושבת ראש סניף ארגון יד לבנים בצפת, שאחרי הרבה מאוד זמן היא סוף סוף הרשתה לעצמה לבכות. "בדרך כלל אני לא מרשה לעצמי לבכות, אבל פתאום שחררתי", אמרה. "דברים שאני לא יכולה לדבר עם האחיות שלי, למשל, כדי לא להכאיב להן, יכולתי לספר לאחים ולאחיות שכולים אחרים או להורים שכולים שפגשתי במסע. נתתי דרור לרגשות שלי. הקושי של כל החודשים האחרונים פתאום יצא החוצה".

ב-10 באוקטובר 2023, שלושה ימים אחרי מתקפת הפתע הרצחנית על ישראל, אמור היה לצאת לדרך

בסדנת ODT של קק"ל

אחורה, לסיפורים מתקופת קום המדינה, לחיילים שנפלו במערכה על ירושלים", אומרת אורה עמר גץ. "כל סיפור כזה מקבל היום משמעות יותר עוצמתית, כשאנחנו כבר כמה חודשים חיים בצל מלחמה". אחיה הגדול של אורה, טוראי אבנר גץ, נפל ביום השני למלחמת ששת הימים, בקרב על שחרור ירושלים, שלושה ימים לפני מועד חתונתו. "למרות שעברו 57 שנים, הכאב הולך יחד איתי והזמן לא מרפא", סיפרה אורה לחבריה למסע. "בכל בוקר כשאני קמה, דבר ראשון אני אומרת, 'בוקר טוב אבנר'".

היחס למשפחות השתנה

בחודשים האחרונים, מאז מתקפת 7 באוקטובר, גם במסגרת תפקידה כיושבת ראש סניף יד לבנים בצפת, אורה מקפידה לפקוד את בני המשפחות השכולות החדשות שאיבדו את יקיריהן. "דווקא בגלל זה הרגשתי שאני חייבת תמיכה מבחוץ", שיתפה בהחלטה שלה לצאת דווקא עכשיו למסע ישראלי אישי. "הרגשתי שאני לא יכולה רק לחזק. אני בעצמי צריכה לקבל חיזוק, לספר מה עובר עליי ולשמע מאחרים, ותיקים בשכול, שעוברים כמוני אותו דבר". בין הנופלים הרבים במלחמה גם בן הזוג של נכדתה של אורה, רס"ל (במיל') שגיא עידן ז"ל. "כסבתא, זה מאוד מאוד כואב לי", היא אומרת. "קשה לי לראות את הכאב של הנכדה שלי".

"אנחנו בקק"ל מחנכים לאהבת העם והארץ", הסביר שר שלום לנוכחים. "אין דוגמה לשייכות לארץ, כמו משפחת השכול. זו חובתנו והמעט שאנו יכולים לעשות עבור המשפחות השכולות שהקריבו עבורנו את היקר להן מכול".

תמיכה ועידוד למשפחות השכולות

היוזמה למסע נולדה, כאמור, כבר לפני יותר משנתיים, בקק"ל. שר שלום יחד עם הוד בצר, יושב ראש ועדת החינוך בקק"ל, יזמו שיתוף פעולה עם ארגון יד לבנים. הם נפגשו עם אריה מועלם, סמנכ"ל וראש אגף משפחות, הנצחה ומורשת במשרד הביטחון, ועם אלי בן שם, יושב ראש הארגון, ושיתוף הפעולה יצא לדרך. "אגף משפחות, הנצחה ומורשת מעניק תמיכה, עידוד ושיקום למשפחות השכולות", אמר אריה מועלם בדברים שנשא בערב הראשון למסע. "אנחנו מנסים לעשות הכול על מנת להקל ולו במעט

אריה מועלם, סמנכ"ל אגף משפחות, הנצחה ומורשת במשהב"ט: "אנחנו מנסים לעשות הכול על מנת להקל ולו במעט על סבלם וכאבם של בני המשפחות השכולות, במיוחד עכשיו"

על סבלם וכאבם של בני המשפחות השכולות, ששכלו את יקיריהם למען המדינה, במיוחד עכשיו". גל אברהם, מנכ"ל ארגון יד לבנים: "מדובר באוויר לנשימה עבור המשפחות השכולות. היציאה מהבית, הטיולים, המפגשים בקבוצות והתמיכה חשובים מאוד תמיד, ובעיקר בימים אלה. אנחנו מטפלים במסירות במשפחות החדשות ולא שוכחים לרגע את המשפחות השכולות הוותיקות. הטיפול בהן עומד, כל הזמן, לנגד עינינו".

חוזרים לתקופת קום המדינה

המסע הישראלי האישי כולל שלושה ימים של טיולים וסיורים שבהם בא לידי ביטוי הנרטיב הישראלי וכן סדנאות לימוד והעשרה. במהלך הסדנאות המגוונות מקבלים המשתתפים כלים חדשים ויצירתיים להתמודדות עם מצבי שבר ואובדן. הפעם התמקדו המסעות באזור ירושלים. "חזרנו 76 שנה

"אחד הדברים החשובים במסע, מעבר לחוויות, הוא ה'ביחד'", אמרה בתום הסיור סימה יפרח, יושבת ראש סניף יד לבנים בקריית חיים. "מאוד קשה לנו, מאוד מאוד קשה. אני תמיד אומרת שכשאני פוגשת אימא שכולה, מספיק שאני מסתכלת לה בעיניים. אנחנו לא צריכות לדבר".

גל אברהם, מנכ"ל ארגון יד לבנים: "אנחנו מטפלים במסירות במשפחות החדשות ולא שוכחים לרגע את המשפחות השכולות הוותיקות. הטיפול בהן עומד, כל הזמן, לנגד עינינו"

אחיה של סימה, טוראי דוד צמח ז"ל, נפל כשהייתה בת שש-עשרה. בתה, מישר איילה יפרח, נספתה באסון הכרמל. "כל השנים חשבתי שאסון הכרמל זה האסון הכי גדול שהמדינה ידעה, חמישה ימים, אבל לאומי", שיתפה סימה את חבריה למסע. "אף פעם לא חשבתי שיקרה לנו משהו כזה כמו 7 באוקטובר". כיושבת ראש סניף ארגון יד לבנים בקריית חיים, ביקרה סימה משפחות שכולות חדשות רבות. "עם כל הקושי, אני זוכרת שכשקרה לי האסון ובאו לנחם אותי, זה מאוד עזר לי. אמרתי, 'אני חייבת ללכת ולחזק, עם הכוחות האפסיים שלי'", תיארה. "הכול מתחדד אצלנו בתקופה כזו. האובדן, השכול, כל מה שעברנו. אני יושבת וחושבת על המשפחות החדשות שהצטרפו למשפחת השכול, על משפחות החטופים שעוברות גיהנום.

"אני הייתי בסך הכול נערה כשאחי נהרג", היא ממשיכה. "לא הייתי בלוויה שלו. כמעט לא ישבנו שבעה כי הודיעו לנו על נפילתו סמוך לחג השבועות. כל משפחה שאני פוגשת מחזירה אותי לאסון שלנו. בכל הורה שכול אני רואה את הוריי, בכל אח או אחות שכולים אני רואה את עצמי".

מה השתנה עם השנים?

"הכאב הוא אותו כאב, אבל היחס לבני המשפחות הוא אחר. היום היחס למשפחות השכולות שונה לחלוטין וטוב שכך. אני, בזמנו, הייתי שקופה. אמרו לי, 'או שתצאי מהחדר או שתהיי בשקט'. רק אל תבכי ליד אבא ואימא'. אף אחד לא התייחס אליי. מהבחינה הזו אני מקנאה באחים השכולים החדשים".

לא צריכות לדבר

במסגרת המסע ביקרו המשתתפים במוזיאון הטבע התנ"כי שנמצא בכניסה לבית שמש, מוזיאון שמציג את עולם החי המקראי במגוון מוצגים ובעלי חיים, ובאתר המורשת הלאומי חאן שער הגיא. הם גם סיירו במוזיאון דוידסון בגן הארכיאולוגי בירושלים. במוזיאון, ששופץ רק לאחרונה, מוצגים ממצאים ארכיאולוגיים נדירים ומיצגים חדשניים. המשתתפים נכנסו דרך שער ציון אל רחבת הכותל, צפו במיצג אור מרגש במגרל דוד, סיירו בהר הרצל וביקרו במוזיאון במקום. את הביקור בהר ליוותה סיגלית בצלאל, אימה של סגן הילה בצלאל ז"ל, יושבת ראש סניף יד לבנים במבשרת ציון ומנהלת אדמיניסטרטיבית במרכז הרצל.

הר ציון, הרחבה לפני קבר דוד

בהר הרצל

"ביודנסה", שיטה שמשלבת מוזיקה ותנועה כדי לסייע ולתמוך בשעת משבר אישי. הייתה גם סדנת אומנות בתלת-ממד, על דרכים לעקוף את המילים ולהתחבר לרגשות עמוקים וכוחות חבויים, שבמהלכה ניסו המשתתפים למצוא את האיזון בין החיים עם האובדן ובין חיבור למשאבים וצמיחה. במסגרת סדנת ODT של קק"ל קיבלו המשתתפים משימות בשטח. הם התבקשו לעבוד בצוותים כדי להביא לידי ביטוי את היכולות והמיומנויות המשותפות שלהם בחשיבה, פעולה ותקשורת. עוד הזדמנות להתרחק מעט מהשגרה הכואבת של החודשים האחרונים.

בערבים נהנו משתתפי המסע ממפגשים ומהופעות. "אי אפשר היה להתנתק לגמרי מהעולם שבחוץ", אומרת סימה. "בשיחות בינינו, בני המשפחות השכולות, כן דיברנו הרבה על מה שקורה, על 7 באוקטובר, על המלחמה. המון. בעיקר דיברנו על חוסר האמונה שזה קרה לנו. העובדה שעשינו את זה יחד מאוד הקלה.

"אני חושבת שאחרי 7 באוקטובר אנחנו, ההורים הוותיקים, צריכים להיות הרבה יותר יחד. בגלל שכל כך קשה לנו", היא אומרת. "נשמנו", היא מסכמת את המסע הישראלי האישי. "הטיולים והסדנאות נתנו לנו חיזוקים. איך אומרים? הכנסנו קצת אוויר לריאות בתקופה שבה לא תמיד יש אוויר". ■

"בכל פעם שאני שומעת על חלל חדש אני חושבת, 'מסכנים ההורים. הם עוד לא יודעים מה הם עומדים לעבור'. עכשיו הם עטופים, גם אני הייתי עטופה, שנה שלמה לא הפסיקו לבוא אלינו משלחות ומבקרים ואנשים, אבל זה לא עוזר. גם הזמן לא מרפא. הזמן מלמד איך לחיות עם האובדן, איך לחיות לצד האובדן. לי אומרים תמיד, 'בחרת בחיים'. אני עונה, 'החיים בחרו בי'. זה תמיד קשה, ומאז 7 באוקטובר זה עוד יותר קשה. המסע, עם הטיולים והסדנאות, היה מבחינתי הצלה".

צמיחה מתוך אובדן

המסע כלל, כאמור, גם סדנאות לימוד והעשרה. הסדנאות נערכו במלון וורט ירושלים שבו שהו המשתתפים. את הסדנאות העבירו להורים ולאחים השכולים מרצים שונים. מטרת הסדנאות הייתה לסייע למשתתפים לרכוש כלים שיאפשרו להם צמיחה מתוך האובדן.

בין השאר עסקו הסדנאות בהשתנות ובהתפתחות בעקבות שבר, בגעגועים, בפרידות ובהמשכיות. ד"ר אתי אבלין, עובדת סוציאלית קלינית, פסיכותרפיסטית וחוקרת, מרצה ומטפלת בתחום האובדן והשכול, הנחתה סדנה שעסקה בחיבור למקורות כוח פנימיים ובמציאת כוחות שמסייעים בבניית חוסן ויצירת משמעות חדשה. חגית ציוני הנחתה סדנת

שירה שפירא בביקור בעוטף עזה

"זה הייעוץ שלי כרגע"

שירה שפירא, אימו של סמ"ר ענר שפירא ז"ל, גיבור המיגונית ב-7 באוקטובר, מנהלת תשתיות המורשת במשרד המורשת, מספרת על מלאכת התיעוד שעושה המשרד מאז מתקפת הפתע, על חשיבות המורשת והזיכרון, על גבורתו של ענר, בנה, וגם על המקום שבו האישי והמקצועי מתערבבים ואומרת, "העובדה שאני אימא של ענר לא משנה את העשייה המקצועית שלי. המחויבות הייתה גם קודם. תחושת הדחיפות הייתה בלי קשר לענר"

"לא הייתה לי שום דילמה, אפילו לא התלבטות, כי הרגשתי תחושת דחיפות מאוד גדולה ושליחות. אני בכלל לא חושבת שאני יכולה לא לעשות את זה. זה הייעוד שלי כרגע".

עומד יחידי מול המחבלים

הסיפור של ענר שפירא שלחם במחבלים בידיים חשופות והדף רימונים הוא אחד מסיפורי הגבורה של 7 באוקטובר. ענר, לוחם בחופשה בסיירת הנח"ל, בילה במסיבה ברעים יחד עם חברו, הירש גולדברג-פולין. נכון לכתיבת שורות אלה הירש חטוף בעזה. בשעה שש וחצי בבוקר, כשהחלה מתקפת הפתע על ישראל, הקפיץ אותו מפקדו. ענר עשה דרכו למוצב סופה, על כביש 232, יחד עם הירש. בסביבות שעה 7 בבוקר החליטו השניים לעצור את הרכב ולהיכנס למיגונית שכבר הייתה מלאה בעשרות צעירים שנמלטו מהמסיבה ברעים. הצעירים שכבו על הקרקע במיגונית, כשהמחבלים בחוץ. ענר נעמד בכניסה, יחידי, חוצץ בין התופת בחוץ לאימה שבפנים. הוא תפס שבעה או שמונה

כבר למעלה משבעה חודשים שהחיים האישיים והמקצועיים של שירה שפירא נפגשים. שפירא, מנהלת תשתיות המורשת במשרד המורשת, היא אימו של סמ"ר ענר שפירא ז"ל, הגיבור שהגן ב-7 באוקטובר על עשרות צעירים שהסתתרו במיגונית, עד שנהרג. באופן שוטף המשרד שלה אחראי על תיעוד, הצלה, שימור, הנגשה ופיתוח המורשת הלאומית שלנו. עכשיו הפעילות שלהם מתמקדת במקומות שנפגעו ב-7 באוקטובר. "רוב הזמן אני מצליחה לנתק", אומרת שירה, על החיבור בין העבודה לשכול האישי. "אני לא חווה את הצד האישי, כי אחרת הייתי משתגעת ומתמוטטת. אני מצליחה, באיזשהו אופן, לנתק ולפעול ולעשות ולא להרגיש ולא לחשוב על זה ברמה האישית. לפעמים, כשאני מגיעה ורואה את הבתים השרופים, או את העדויות, אז זה מאוד קשה לי. ולפעמים אני בכלל שוכחת שאני חלק מהסיפור הזה, מרוב שאני מדחיקה".

הייתה התלבטות, אולי לא לעשות את העבודה הזו עכשיו?

סמ"ר ענר שפירא ז"ל

שכביכול 'נמצאו בטוחים'. שמו של ענר הופיע בכל הרשימות. "לא האמנתי להן מהרגע הראשון", אומרת שירה, על הרשימות. "אבל משה והילדים תלו בזה תקוות".

ביומיים הראשונים לא ידעו מה עלה בגורל ענר. העדות הראשונה על מעשה הגבורה שלו הגיעה אליהם רק ביום שני בצהריים, בשיחת טלפון מאחת הניצולות. "שמנו אותה על רמקול, ישבנו על הרצפה כולנו והתחלנו לבכות", מתארת שירה. "הבנו שהוא גיבור, אבל שהמצב גרוע. התקווה היחידה שלנו הייתה שהוא זרוק פצוע ולא הגיעו אליו. התחלנו להתקשר לבתי חולים, לנסוע לבתי חולים ולחפש אותו. זה היה נורא ואיום. ראינו שהוא לא בשום בית חולים אז הבנו שהדבר הכי טוב שאנחנו יכולים לקוות לו זה שהוא נחטף פצוע לעזה".

בינתיים הצטברו עוד ועוד עדויות על גבורת ענר. בין השאר, עדותו של איתמר שפירא, ששהה במיגונית וצילם בטלפון שלו תמונה שבה רואים את ענר עומד יחידי וזקוף מול המחבלים בפתח המיגונית. ביום רביעי בשעה שש וחצי בבוקר, ארבעה ימים אחרי מתקפת הפתע, באו המודיעים ובישרו למשפחת שפירא שענר נחשב נעדר. "פתחו קלסר והקריאו", משחזרת שירה. "בנכם ענר שפירא אינו בין החללים, אינו בין הפצועים, אינו בין החטופים, איננו יודעים היכן הוא".

למחרת הודיעו להם שגופתו של ענר זוהתה. "בדל התקווה שנאחזנו בו התפוגג", אומרת שירה.

רימונים שהשליכו המחבלים לתוך המיגונית וזרק אותם החוצה. ברימון השמיני או התשיעי נפגע ונהרג. "כשהוא נכנס למיגונית הוא אמר, 'קוראים לי ענר, אני לוחם בסירת נח"ל, אל תדאגו, אני אגן עליכם'", מספרת שירה את מה שסיפרו לה צעירים שהיו במיגונית ושרדו. "הוא הרגיע אותם. 'דיברתי עם הצבא, אנחנו ליד בסיס רעים, הוא אחד הבסיסים הגדולים, הכול יהיה בסדר'".

ענר הוא הבכור משבעה ילדים שנולדו לשירה ולמשה, בעלה. אוהב אדם וצדק, שהצטיין בכל דבר שעשה. ביום שישי, ערב שמחת תורה, בילה עם משפחתו בארוחת חג בביתם בירושלים. "היינו כל המשפחה, משה, אני ושבעת הילדים", נזכרת שירה. "פעם אחרונה".

בתום הארוחה, כלילה, יצא ענר למסיבה ברעים.

התקווה התפוגגה

משפחת שפירא היא משפחה שומרת שבת. "קמנו בשבת בבוקר והיו אזעקות", משתפת שירה. "אימא שלי באה מייד ואמרה, 'פרצה מלחמת יום כיפור

"אני לא חווה את הצד האישי, כי אחרת הייתי משתגעת ומתמוטטת. אני מצליחה, באיזשהו אופן, לנתק ולפעול ולעשות ולא להרגיש ולא לחשוב על זה ברמה האישית"

שתיים'. ידעתי שענר במוצב סופה והנחתי שיקפיצו אותו. הלכתי לבית הכנסת. חזרתי והאזעקות נמשכו. בגלל השבת, לא ראיתי חדשות. רציתי להתקשר לענר, אבל התלבטתי אם לחלל שבת. בסוף התקשרנו והטלפון שלו היה כבוי. הייתי בטוחה שהוא כבר בלחימה, והייתה לי מועקה גדולה שלא דיברנו קודם. אחרי עשר דקות התקשרה שלי, חברה של ענר. היא שאלה אם שמענו ממנו ואמרה שמחבלים תקפו את המסיבה. עד אז, לא ידעתי כלום על מה שקורה במסיבה. לא ידעתי אם מדובר בשני מחבלים, מאה או אלף, לא ידעתי כמה אנשים היו במסיבה. התחלתי לצעוק כמו מטורפת; 'זה לא קורה, זה לא יכול להיות!' אחר כך התחלנו להתקשר ולחפש את ענר". באותן שעות החלו להפיץ רשימות של אנשים

ענר בתוך המיגונית. צילום: איתמר שפירא

משימת התיעוד

שלושה שבועות אחרי שנפל ענר, חזרה שירה שפירא לעבודתה. "עוד לפני השלושים", היא אומרת. "בגלל הדחיפות, בגלל הצורך בתיעוד, בגלל תחושת השליחות".

במקצועה שירה שפירא היא אדריכלית ומתכננת ערים והיא כאמור מנהלת את תשתיות המורשת במשרד המורשת. זמן קצר אחרי אירועי 7 באוקטובר הבינו במשרד שצריך לעשות תיעוד. "חברנו למנהלת 'תקומה' ויחד איתה היינו מהראשונים שנרתמו למשימת התיעוד", היא מספרת. "נכנסנו לתעד עם כל הגופים השותפים שלנו; עם רשות העתיקות תיעוד פוטוגרמטרי של התשתיות שנפגעו, עם יד בן צבי תיעוד של החפצים שמספרים את הסיפור ועם הספרייה הלאומית תיעוד של עדויות של אנשים והקמת מאגר לאומי לעדויות.

"בהמשך הובלתי צוות של אדריכלי שימור ששכרנו ונתנו להם משימה לייצר תיעוד רוחבי של כל מה

"כשהוא נכנס למיגונית הוא אמר, 'קוראים לי ענר, אני לוחם בסיירת נח"ל, אל תדאגו, אני אגן עליכם'. הוא הרגיע אותם. 'דיברתי עם הצבא, אנחנו ליד בסיס רעים, הכול יהיה בסדר'"

שפועלים על האדם גם ברמה האישית, גם ברמה הקהילתית, גם בלאומית, אפילו ברמה של העם היהודי. בכל הרמות. כוח אחד זה הרצון לזכור, לשמור, להנציח ולא לשכוח, וכוח אחר זה הכוח של לחזור לחיים ולחדש ולשקם, ואפילו להעצים את החיים שהיו. הסיפור הוא לדעת לחבר בין שני הכוחות. זו המורשת. למורשת יש יכולת להסתכל על העבר ולתת לו מקום ולהסתכל על העתיד ולתת לו מקום. היא הבסיס שעליו נשענות שתי הרגליים האלה, לשמור וגם לפתח".

יש השפעה לעובדה שאת אימא של ענר?

"העובדה שאני אימא של ענר לא משנה את העשייה המקצועית שלי. המחויבות הייתה גם קודם, תחושת הדחיפות הייתה בלי קשר לענר. את המתודולוגיה שמורשת היא חלק מהחוסן, היא בונה זהות ונותנת משמעות והיא חלק מהההליך של פיתוח, את כל הדברים האלה אמרנו כבר קודם, והם היו בתוך האסטרטגיות שלנו קודם. ההיקפים עכשיו הרבה יותר גדולים, העוצמה יותר גדולה, בגלל ההיקפים והעוצמה של האירועים.

"אני כן חושבת שזה שאנשים מכירים אותי גורם להם להבין יותר", היא אומרת. "כי אני, בנוכחות שלי, מייצגת את התחום בצורה הכי מזעזעת שיכולה

שהתרחש ביישובים השונים", שירה מפרטת. "קודם כול מיפוי של מורשת טרום 7 באוקטובר, כל החיים והמורשת שהיו באזור לפני המתקפה, כי היו חיים שלמים. אחר כך, תיאור של שכבת הפגיעה של 7 באוקטובר. שמים את שתי השכבות האלה אחת על השנייה.

"זה בעצם כלי לקבלת החלטות; איך לשקם, מה למחוק, מה לחדש, מה להשאיר ולשמר", היא מסבירה. "זה גם כלי תכנוני לעתיד. זה מה שאנחנו עדיין עושים, כשאנחנו בקשר הדוק עם מנהלת תקומה וכל היישובים והקהילות".

מורשת, חלק מהחוסן

בעתיד, אחרי שלב התיעוד, יגיע גם עיצוב הזיכרון. "מבחינתי", אומרת שירה, "יש שני כוחות חזקים

שירה שפירא בעוטף

"המונן יצירה קורית אחרי היצירה של ענר. אם זה לעשות קליפ מהשירים שלו, להדפיס את הציורים שלו על חולצות. זה גם לזכור אותו וגם לפתח ולעשות עוד.

"כמו שברמה האישית זה מה שמוביל אותי ומחזיק אותי וככה אנחנו מובילים את המשפחה, גם ברמה המקצועית לשם אני מכוונת ואת זה אנחנו מנסים לעשות", היא מסבירה. "אבל אי אפשר לבוא פה עם כללים ולהגיד 'ככה צריך לעשות'. יכול להיות שיש קהילה, או יישוב, או קיבוץ, או מקום, או מושב, או עיר, שרוצים לעשות את זה אחרת. צריך להיות רגישים. אי אפשר לבוא עם הנחתה מלמעלה. אנחנו כמשרד עושים כל מה שאנחנו יכולים, כדי לתעד מה שהיה. גם אצלנו בבית, את הציורים של ענר קודם היה צריך לסרוק, לעשות להם דיגיטציה, שלא ייעלמו. מה שאנחנו עושים ברמה האישית, אנחנו עושים גם ברמה הלאומית.

"האישי והלאומי מעורבבים בצורה מאוד עמוקה", היא מסכמת. "זה הסיפור של המלחמה הזאת. המון אנשים מכירים מישהו שנלחם, מישהו שפונה, מישהו שנהרג, מישהו שנחטף, או מישהו שמכיר מישהו. לכולנו יש סיפור אישי. הערבוב, בין האישי לציבורי, הוא חלק מהסיפור". ■

להיות. אני עצמי לא מרגישה שהבנתי דברים חדשים על התחום. זה תיקף דברים שחשבנו גם קודם, החשיבות העצומה של הזיכרון מול הפיתוח, העובדה שאי אפשר לטאטא ואי אפשר לשכוח כי זה לא ייתן כוח, אבל מצד שני אי אפשר 'להיתקע' רק בזה. בגלל שאני מאוד חווה את זה גם ברמה האישית, אז זה מתקף את הדברים שחשבנו וידענו גם קודם. אבל אני מרגישה שגם אם זה לא היה המקרה הפרטי שלי, אני הייתי עושה אותן פעולות".

להמשיך את הדרך של ענר

בשבועות ובחודשים הראשונים עבדה שירה עם אנשי המשרד שלה בעיקר בשטח. "למיגונית שבה היה ענר הגעתי בפעם הראשונה שיצאנו לסיור ראשון בדרום", היא מספרת. "ידעתי שזה הולך להיות קשה ופחדתי מהמפגש הזה מאוד. אמרתי לעצמי שאני לא באה לשם לבד. משה הצטרף אלינו ונסענו, אנשי המשרד. בפעם הראשונה לא כל כך הצלחתי להיכנס לתוך המיגונית. אבל הייתי יחד עם משה וזה היה טוב, שלא באתי לבד".

שנים עוסקת שירה שפירא במורשת. עכשיו היא עוסקת גם במורשת שהותיר אחריו בנה ברוך

"אני כן חושבת שזה שאנשים מכירים אותי גורם להם להבין יותר. כי אני, בנוכחות שלי, מייצגת את התחום בצורה הכי מזעזעת שיכולה להיות"

הכישרונות; אינספור שירים, ציורים ומוזיקה. בין השאר השיקו במשפחת שפירא את "ענרכיזם", אלבום ראפ של ענר שהיה גם מפיק וראפר ועבד על שירים שתכנן לפרסם. "זיכרון הוא דרך לחוסן", אומרת שירה, מערבת לרגע בין תפיסת עולמה המקצועית והאישית. "גם אצלי, אני לא יכולה לחזור לחיים, או להמשיך לחיות, כאימא, כמשפחה, בלי להמשיך את הדרך של ענר. אנחנו לא קוראים לזה הנצחה. זה הדבר הכי חשוב שיש, מצד אחד. מצד שני, אנחנו מתמקדים ביצירה, בפיתוח, בלעשות מהיצירה שלו עוד יצירה, בלהמשיך את הצד של החיים, לא רק את הצד של המוות.

המיגונית בכניסה לקיבוץ שניר, שטח צבאי סגור

עוד נדע ימים טובים מאלה

כבר יותר מחצי שנה שתושבים, בהם משפחות שכולות רבות, מפונים מביתם בגבול הצפון. יונית קורן, יו"ר סניף גליל עליון של ארגון יד לבנים, מספרת על פעילות הסניף בצל המלחמה, על המשפחות השכולות החדשות שנאלצו לשבת שבעה הרחק מביתן, על החיים במלון, הקשיים, החשש שלא יוכלו לעמוד ליד קבר הבן או הבת ביום הזיכרון, ועל התקווה לשוב בקרוב הביתה

מפוזרים אבל מחוברים

כמאה משפחות שכולות חברות בסניף גליל עליון של ארגון יד לבנים. כיוון שמדובר במועצה אזורית גדולה ובסניף שמכנס בתוכו יישובים רבים על פני שטח נרחב, אין לו בית קבע. בתקופות של שגרה ושקט החברים נהנים ממגוון חוגים והרצאות במכללת תל-חי. כעת, כבר כמה חודשים שהמכללה סגורה. פעילות החוגים התחדשה בדצמבר מחוץ לתל-חי, אבל מפגשים קבוצתיים וטיולים התחדשו רק לאחרונה. "בהתחלה עברנו ממאה לאפס בכל הנוגע לפעילויות", משתפת יונית את ההתנהלות בסניף בשבועות ובחודשים הראשונים שאחרי שבעה באוקטובר. "בשלושת החודשים הראשונים לא עשינו שום פעילות בכלל בגלל הפיזור הרחב של המשפחות בתי מלון במקומות שונים. לאט-לאט אנחנו חוזרים

הכתובת על המיגונית בכניסה לשניר

בכניסה לקיבוץ שניר שבאצבע הגליל, סמוך לקריית שמונה, הניחו כוחות הביטחון מיגונית ועליה ציטוט משירה של נעמי שמר, "שמור אלי על זה הבית / על הגן, על החומה / מיגון, מפחד פתע וממלחמה".

כבר למעלה מחצי שנה שיונית קורן, אימו של רב"ט עמרי קורן זכרו לברכה, יושבת ראש סניף גליל עליון של ארגון יד לבנים ותושבת שניר, מפונה מביתה עקב המצב הביטחוני בצפון. כמו יונית כך גם רבות מהמשפחות החברות בסניף גליל עליון של ארגון יד לבנים המתגוררות בצפון הארץ. "חיינו בגן עדן עד שבעה באוקטובר", משתפת יונית. "אחרי מתקפת הפתע כל הבסיס שלנו התערער. מה שקורה היום זה מצב לא נורמלי. זאת סיטואציה הזויה".

לפעילות, אבל עדיין לא חזרנו לשגרה. זה רחוק מלהיות מה שזה היה. שוב, כי אנחנו מפוזרים. גם הוועד של הסניף מפוזר."

היא שותקת רגע ואז מוסיפה, "אנחנו מפוזרים, אבל אנחנו מחוברים."

איך שומרים על קשר עם המשפחות בתקופה כזו?

"זה מאתגר, אבל אני שמחה להגיד שהצלחנו לעשות את זה לאורך כל התקופה. מהיום הראשון קיימתי קשר עם החברים בוואטסאפ. זאת הייתה הדרך לחזק ולעודד אחד את השני. אני לפחות שאבתי מזה כוחות."

הקרקע נשמטה

כאשר החלה מתקפת הפתע על ישראל בשבת, שבעה באוקטובר, חג שמחת תורה, הייתה יונית בשנir. "היה חשש גדול שחיזבאללה יעתיק ויעשה לנו בדיוק מה שעשה חמאס בדרום", היא אומרת.

עוד באותו יום, היא מספרת, הועבר מסר על ידי ראש המועצה, שמי שאין לו תפקיד חיוני ביישוב, כדאי שיתפנה. תשעים אחוזים מתושבי שנir עזבו את הקיבוץ כבר למחרת למרות שרק כעבור שבועיים הוכרז הקיבוץ שטח צבאי סגור. "יצאתי מהבית עם תיק לשבוע", אומרת יונית. "לא דמיינתי שזה ייקח חודשים".

מה הרגשת?

"כשפינו אותי? במשפט אחד, הרגשתי ששמטו לי את הקרקע מתחת לרגליים. היה לי קשה מאוד". תחילה התגוררו, היא מתארת, "כל אחד על פי יכולתו". כעבור שבועיים החלו לעבור בין בתי מלון. בסופו של דבר התמקמו במלון באיילת השחר. בינתיים רבים מחברי הקיבוץ מצאו פתרונות מגורים זמניים. יונית עדיין במלון.

"אני מחכה לחזור הביתה", היא אומרת, "אבל נוכל לחזור לחיות בשנir רק כשהמדינה וצה"ל יבטיחו לנו שקט וביטחון. אנחנו לא נסכים להיות עוטף לבנון ולספוג טפטופים של ירי כמו שהיה בעוטף עזה".

להיות הורה שכול כשאתה מפונה

במהלך מתקפת שבעה באוקטובר והמלחמה

יונית קרון

"יצאתי מהבית עם תיק לשבוע. לא דמיינתי שזה ייקח חודשים"

שפרצה בעקבותיה הצטרפו 12 משפחות שכולות חדשות לסניף גליל עליון של ארגון יד לבנים. "הקושי הגדול ביותר היה בנוגע למשפחות החדשות", מגלה יונית. "נוצר מצב שחלק מהלוויות נעשו באזור מסוכן. הייתה לווייה שעשו בחושך, בחוג מצומצם, בגלל המצב. משפחות ישבו שבעה בבתי מלון. אחת המשפחות החדשות אמרה לי, 'אנחנו מרגישים תלושים מהכול'. אני מבינה אותם. גם אני מרגישה תלושה. לשמוע שהילד שלך נפל בלי יכולת אפילו להיכנס לחדר שלו, זאת תלישות מטורפת. לאבד את הכי יקר לך כשגם אין לך בית, הכול מעורער והנשמה מיטלטלת, זה לא אנושי. זה מעבר לכוחות הנפש".

זה מקשה, להתמודד עם שכול טרי מחוץ לבית?

"אין בכלל שאלה. באופן כללי יותר קשה להיות הורה שכול כשאתה מפונה מאשר כשאתה בבית שלך. למשפחות החדשות קשה מאוד. הפינוי מוסיף עליהן עומס כבד מאוד. גם למשפחות הוותיקות קשה על רקע המצב. להיות בחדר קטן במלון זה לא פשוט. יש לילות שאנחנו לא ישנים. חוסר הוודאות מה יהיה איתנו הלאה הוא קשה, מתי נחזור הביתה, ובעיקר מה יקרה ביום הזיכרון".

לעמוד ליד קבר הבן בצפירה

רבים מבתי העלמין הצבאיים נמצאים באזורים שפוננו. "שנir הוא שטח צבאי סגור. האם זה אומר שאני לא אוכל לעמוד ליד הקבר של הבן שלי בצפירה?" שואלת יונית. "חברים של בני מתקשרים אליי לשאול, מה יהיה ביום הזיכרון? ובאמת, מה יהיה? כולנו מוטרדים רק מזה, כל המשפחות. זו דילמה קשה. ללכת לבית העלמין למרות ההנחיות לעשות יום זיכרון במלון?"

לפני כמה שבועות החליטו בסניף גליל עליון של ארגון יד לבנים לצאת לטיול ראשון מאז מתקפת שבעה באוקטובר. אחר כך נפגשו גם להרמת כוסית, לקראת הפסח. "שמחה גדולה", אומרת יונית ואז מוסיפה, "שמחה גדולה מתוך עצב". ■

קסם היער הסודי

10 קבוצות של הורים שכולים חדשים יצאו בחודשים האחרונים בעזרת ארגון יד לבנים לסוף שבוע ב"יער הסודי" בקפריסין. הם השתתפו שם בסדנאות ובמעגלי שיח ואף בכתיבת אות בספר תורה לזכר הבן או הבת שנפלו במערכה. ההורים שיתפו בסיפורים על הנופלים, בכו יחד, צחקו יחד והפכו מאנשים זרים לחלוטין לחברים קרובים

דוד וחיה, הוריו של סרן איתן פיש ז"ל, אורנה ואשר, הוריו של רב סרן אמיר-מנצור נעים ז"ל, נינה ושחר, הוריו של סמ"ר איתי שהם ז"ל, יהושע ושולמית, הוריו של סרן אורי מרדכי שני ז"ל, אורית ועופר, הוריו של סמ"ר עומרי פרץ ז"ל, סוהיר ומועאד ראשד, הוריו של סמ"ר דניאל ראשד ז"ל, דקלה ואופיר, הוריו של סמל ראם מאיר בטיטו ז"ל, עדי ועידן, הוריו של סמל אסיף לוגר ז"ל, רויטל ומיכאל, הוריו של סרן ניתאי עמאר ז"ל, וסיגלית וירון, הוריה של סגן הילה בצלאל ז"ל, שנפלה לפני 12 שנה והוריה שימשו כמשפחה מלווה ומחבקת להורים השכולים החדשים.

לא היה חשק לחזור לעולם האמיתי

בימים רגילים משמש "היער הסודי", שנמצא בבעלות הישראלי יוני כהנא, כמלון ספא לתיירים מכל העולם. מאז 7 באוקטובר החליט כהנא לפתוח את "היער הסודי" גם להורים שכולים. עד כה יצאו למקום, בעזרת ארגון יד לבנים, עשר קבוצות. חלקן

הרגשנו שהכרנו משפחה חדשה", אומרת דורית יהושע על ההורים השכולים שפגשה בנסיעה אל "היער הסודי" בקפריסין במסגרת ארגון יד לבנים. בנה של דורית, סרן (במיל') איתי יהושע ז"ל, נפל בקרב בבארי ב-7 באוקטובר. איתי הותיר אחריו הורים, אחים, בת זוג וילדה קטנה. "פתאום לא הסתכלו עלינו כמו על עוף מוזר", דורית מסבירה. "שוקי, בעלי, החליט אחרי שאיתי נפל, שכל השנה הוא ילך להתפלל. בקפריסין הוא לקח פסק זמן. בסיום הוא אמר להורים בקבוצה, 'עשיתי בזכותכם מה שהיה נכון לי. רציתי לנוח ונחתי'".

14 זוגות הורים שכולים, 13 ממלחמת חרבות ברזל ועוד משפחה אחת ותיקה, יצאו לסוף שבוע ב"יער הסודי", אתר בלב יער, בין נחלים זורמים, בקפריסין. בקבוצה היו נוסף לדורית ושוקי בעלה גם סיגלית ושרון, הוריו של רס"ל אמיר פיש ז"ל, אורלי ומאיר, הוריו של סמ"ר יוסף איתמר ברוכים ז"ל, מיכל ואסף, הוריו של סרן (במיל') רותם יוסף לוי ז"ל, אסנת ויורם, הוריו של סגן יובל יפה ז"ל,

לנו, חיבקו אותי ואמרו, 'את חלק מהקבוצה'. חזרנו לשבת עם כולם. אחר כך גם ישבנו עם הרב לכתוב אות בספר התורה".

במעגל ההיכרות ובהמשך במעגלי השיח שיתפו ההורים במה שעובר עליהם. "הגענו לשדה התעופה חבורה של זרים וכבר בערב הראשון הרגשנו שהלככות נפתחים", אומר דוד פיש. "אפשר לבכות יחד, אבל גם לצחוק. אפשר לשאול את כל השאלות".

מה למשל?

"כמה פעמים אתם מבקרים בקבר. אני לא יכול לשאול שאלה כזאת כל אחד, אבל עם ההורים השכולים זה נראה טבעי. או אם הם תולים תמונות של הבן, אם זה עושה להם טוב. שאלות שמעסיקות אותנו וזר לא יבין. הרוב אמרו שהם רוצים להחזיר את השמחה לחיים, תוך הבנה שהיא לעולם לא תהיה שלמה".

סוהיר: "אני תמיד הייתי אומרת לדניאל לפני שהיינו נפרדים, 'שאלוהים ישמור עליך'. בפעם האחרונה אמרתי לו רק 'ביי'. מאז אני מאשימה את עצמי. סיפרתי את זה לחברים בקבוצה. התגובות שלהם, ההשתתפות, זה ניחם אותי. הסביבה הקרובה תומכת בי, אבל הם לא יכולים להבין אותי כמו ההורים השכולים".

בין המשתתפים למסע ב"יער הסודי" נוצרו חברויות. הם ממשיכים להיפגש, כל פעם בבית של משפחה אחרת. "זה עוד עוגן להיאחז בו", מסכם דוד פיש. ■

יוחדו ליחידות וחטיבות מסוימות בצה"ל. באחרות היו הורים שילדיהם שירתו במגוון חטיבות, יחידות וחילות. במהלך סוף השבוע לוקחים ההורים חלק בסדנאות טיפוליות ובמעגלי שיח עם מטפלים ואנשי מקצוע מהארץ. נוסף על כך, הם כותבים אות בספר תורה לזכר החלל ביוזמת הרב הראשי של קפריסין. "את מגיעה לשדה, ואת לא יודעת למה לצפות", מתארת דורית יהושע. "בעלי, בכלל לא רצה לצאת בהתחלה מהבית. תיאמנו את הנסיעה ודחינו אותה. זה לא היה פשוט".

סוהיר ראשד, אימו של סמ"ר דניאל ראשד ז"ל, לוחם גולני שנפל ב-7 באוקטובר: "השכול מחבר את כולנו בצורה חזקה. כולנו עוברים אותו דבר. אף אחד לא שופט אחד את השני"

דוד פיש, אביו של סרן איתן פיש ז"ל, קצין שריון שנפל ברצועת עזה: "אנחנו דחינו את הנסיעה פעמיים. זו לא נסיעה לחוץ לארץ כמו לפני הנפילה של איתן. זאת נסיעה אחרת. אתה רואה בשדה התעופה אנשים שלא חוו שכול ואומר, 'אני זוכר שפעם גם אני הייתי ככה'. בדיעבד, זו הייתה חוויה מעצימה. לא היה לנו חשק לחזור לעולם האמיתי. הייתי קורא לזה אפילו הצלה".

"אני בכיתי גם בדרך לשדה וגם בטיסה", אומרת סוהיר ראשד משפרעם, אימו של סמ"ר דניאל ראשד, לוחם גולני שנפל ב-7 באוקטובר. "היה לי קשה לחשוב שהסיבה שאני טסה היא שאני אם שכולה". סוהיר ובעלה היו הדרוזים היחידים בקבוצה. "פחדתי שלא יקבלו אותי", מגלה סוהיר. "אמרתי גם לבעלי, 'אולי לא יהיה לי נוח בגלל שאני דרוזית יחידה'". בסופו של דבר, היא אומרת, גילתה שהמשותף רב על השונה. "השכול מחבר את כולנו בצורה חזקה. כולנו עוברים אותו דבר. אף אחד לא שופט אחד את השני".

זר לא יבין

בערב שבת, כאשר המשפחות התכנסו לארוחת שבת, סוהיר ומועאד יצאו החוצה. "הסברתי שאני לא רוצה להפריע", מסבירה סוהיר. "מייד קראו

יחיאל פיש בהופעה במועדון צוותא. התצלום באדיבות הדס פרוש, "הארץ"

בחודש מרס האחרון עלה במועדון צוותא תל אביב ערב קומדיה ייחודי, "מה נפל עליי", שבו בני משפחות שכולות מתמודדים עם האסון גם בעזרת הומור. יחיאל פיש, אחיו של סרן איתן פיש ז"ל, צעיר המשתתפים, והיחיד שאיבד את אחיו במלחמה האחרונה, מספר על הומור ככלי להתמודדות, מגלה למה הוא חושב שמותר לצחוק על המוות, ומוסיף: "כמו שאומרים שאפשר לבכות, ובכי עוזר להתמודד, גם צחוק מנחם"

בדיוק כמו שאומרים שאפשר לבכות, ובכי עוזר להתמודד עם אובדן, גם צחוק מנחם."

סוג של תרפיה

יחיאל פיש הוא אחד מחבורה קטנה של בני משפחות שכולות מכל התקופות שהעלו במרס האחרון ערב קומדיה ייחודי תחת הכותרת "מה נפל עליי". את הערב יזמו יעל שבח ששכלה את בעלה, רזיאל שבח ז"ל, בפגיוע ירי, ומיכל קסטן קידר, אלמנתו של סא"ל דולב קידר, שנפל במבצע צוק איתן. השתיים העלו לרשת טופס מקוון ובו ביקשו מבני משפחות שכולות שמעוניינים להשתלב באירוע להירשם, וזכו להרבה מאוד תגובות. אחר כך נעשה תהליך של סינון. הכותב הראשי ובמאי האירוע היה התסריטאי והבמאי חן אביגדורי, ממובילי מחאת משפחות החטופים, שכתו ואשתו חזרו אחרי שנחטפו

מייד אחרי שקם מהשבעה על אחיו, סרן איתן פיש ז"ל, קצין שריון שנפל במלחמה ברצועת עזה בדצמבר האחרון, העלה יחיאל פיש פוסט בפייסבוק. "בתוך כל רגעי הכאב, העצב, הבכי והניחום, היו כמה רגעי הפוגה וצחוק", כתב שם יחיאל באומץ, והעלה לקט שנון עד כאב של חוויות מימי השבעה. בין השאר סיפר שם יחיאל: "יום הולדת לאחי. הוא ביקש שווארמה אז דודה שלי התייצבה והלכה לקנות לנו שווארמה. ישבנו מחוץ לאוהל, אכלנו ביחד והרצנו דחקות על כל מה שאפשר. היינו ממש רועשים ואז בטעות נפלט לי, טוב, תהיו בשקט. אנחנו מפריעים לחבר'ה בתוך האוהל להיות עצובים".

"הפוסט בפייסבוק היה קצת 'פריקה' אחרי כל הבכי. קצת צחוק", מסביר יחיאל. "הומור היה תמיד חלק ממני", הוא אומר. "הוא חלק מההתמודדות.

לעזה. אביגדורי עבד עם המשתתפים בין השאר על העמדה והגשה של החומרים. כל משתתף גם עבד עם כותב קומי.

יחיאל, רק בן שמונה-עשרה, תלמיד ישיבה ותושב

פדואל, הוא צעיר המשתתפים, והיחיד שאחיו נפל במלחמה האחרונה. "אני יחיאל, בן שמונה-עשרה, ואני לוקח את כולם בסיבוב", הוא אומר כשהוא עולה על הבמה במועדון צוותא תל אביב, מכוון לשותפיו למופע. "יפה שאתם אחרי כמה שנים בעולם הזה וצוחקים על זה, אבל אני רק ארבעה חודשים בסיפור.

"המופע הזה הוא סוג של תרפיה", הוא אומר, "אפשר לומר

התמודדות מזווית אחרת, מרפאה, עם השכול. אם לבני המשפחות הוותיקים שעל הבמה זה כמו לפתוח את הפצעים ולהתמודד עם האסון מחדש אחרי ארבע, עשר, שמונה-עשרה שנים, כל אחד והזמן שעבר אצלו, אצלי הפצע עוד פתוח. אני מרגיש שזו מין משחה מרפאה על הפצע".

הומור ושכול מחברים

על הבמה עולים נשים וגברים, בגילים שונים, ממגזרים שונים ועם תפיסות עולם שונות. "זה להיות חלק מקבוצה שלא רק חוותה מה שאני חווה, אלא גם מתמודדת עם זה באותה צורה, בהומור", מסביר יחיאל פיש. "גם אם אני ימני מתנחל ויש שם שמאלנית תל-אביבית, לצורך העניין, שלא מסכימה איתי על כלום, היא בת שלושים ואני בן שמונה-עשרה, השכול וההומור מחברים בינינו".

בשלב הראשון החליטו להעלות שני מופעים שהפכו במהירות ל"סולד אאוט". כעת הם שוקלים להעלות מופעים נוספים. "אני רואה את עצמי איש מצחיק, אבל אני לא בונה על קריירה של סטנדאפיסט", אומר

יחיאל. "לא בשביל זה אני עושה את זה".

אז בשביל מה?

"בשבילי ובשביל אחרים. לי זה עוזר להתמודד עם השכול מהמגרש הביתי שלי, דרך ההומור. לא לתת לאבל למשוך אותי. יש פה גם בשורה גדולה, אמירה שמותר לצחוק על השכול. כמו שלבכות זה לגיטימי, ואף אחד לא יגיד לי 'למה אתה בוכה', אז יש אנשים שלצחוק יעזור להם להתמודד, והם פשוט מפחדים לעשות את זה. לא נעים להם. הם פוחדים לצחוק כי אסור לצחוק על המוות. זה דבר שלא עושים. מייד אנשים חושבים, 'איך יסתכלו עליי'. אנחנו באים ואומרים, 'מותר

סרן איתן פיש ז"ל

על השבעה: "בתוך כל רגעי הכאב, העצב, הבכי והניחום, היו כמה רגעי הפוגה וצחוק"

לצחוק על המוות'. זה לייצר אמירה שיש אנשים שצריכים את ההומור, יש אנשים שהצחוק עוזר להם. אם זה ככה, אז למה לא לתת להם לצחוק?"

בכיתי קצת וצחקתי הרבה

בחבורה שעל הבמה אין הורים שכולים. "אולי להורים שכולים יותר קשה להתמודד עם השכול בהומור", מציין יחיאל. "אני לא באמת יודע. אני חושב שאין יותר קשה מלאבד ילד. כן היו הורים בקהל".

ההורים שלך?

"כן. ואחרי המופע אבא שלי גם אמר, 'בכיתי קצת וצחקתי הרבה'. אלה התחושות המדויקות מהאירוע גם עבורי. כל תהליך הכתיבה צחקתי הרבה, אבל זה העלה לי גם את שאר ההתמודדות שלא כוללת רק צחוק, אלא גם בכי וכאב".

מה איתן ז"ל היה חושב על המופע?

"אין לי ספק שהוא היה מעודד אותי ואומר, 'לך על זה בכל הכוח, אתה מלך'. חוץ מזה שהוא בטוח היה צוחק". ■

דברים שצריך להספיק עד גיל 20

תמר ואביה, תא"ל (במיל') יובל בזק

סמל גיא בזק ז"ל היה חובב בישול. אחת ממשימותיו הייתה למצוא את מנת הפסטה קרבונרה המושלמת עד יום הולדתו ה-20. גיא, לוחם גולני, נפל בקרב ב-7 באוקטובר. תמר, אחותו הגדולה, יצאה להשלים את המשימה במקומו ולהבטיח, "אני מנציחה את גיא בדברים השמחים"

גולני. בין השאר היה יובל מפקד גדוד וסגן מפקד החטיבה. גיא התגייס לגולני בעקבותיו, ואפילו זכה לקבל את הכומתה של אבא שלושה חודשים לפני שנהרג, בסיום מסע הכומתה שלו.

בבוקר 7 באוקטובר היה גיא בצבא. תמר הייתה

אצל בן הזוג שלה, באשדוד. "באזעקה הראשונה עוד כתבתי לגיא, 'מה זה'", היא אומרת. "הוא די התלהב מזה שסוף סוף קורה משהו. כשראיתי שהאזעקות לא מפסיקות, הדלקנו טלוויזיה וראינו דיווחים על חדירה. כתבתי לגיא, 'הייתה חדירה?' הוא כבר לא ענה.

"חשבתי שהוא פשוט נלחם והמשכתי לכתוב לו הודעות, 'גיא תענה'".

דאגת?

"לא. סתם רציתי להבין מה קורה. חשבתי, 'גיא בצבא, זה בסדר'".

בשעות הצהריים הוקפצה תמר למילואים ברמת הגולן. יובל, אבא שלה, גויס למילואים עוד באותו בוקר, לאוגדה הצפונית. עשר דקות אחרי שהגיעה לבסיס התקשר אביה ואמר לה שהוא בדרך אליה. "זה אפילו לא נראה לי מוזר",

סמל גיא בזק ז"ל

מהלך ימי השבעה על סמל גיא בזק ז"ל, לוחם בגדוד 51 של גולני, הגיעה המחנכת שלו מהתיכון וכידה אוצר; רשימה של דברים שגיא כתב כשהיה בכיתה י"ב תחת הכותרת "דברים שאני רוצה להספיק עד גיל 20". "היו שם גם דברים

שטוטיים וגם דברים רציניים", מספרת תמר, אחותו. "הוא כתב, למשל, שהוא רוצה 'להשאיר חותם בשבט הצופים', 'לגרום למישהו להרגיש טוב', 'לשנות משהו לטובה', וגם 'למצוא את מנת הקרבונרה הכי טובה בישראל'".

גיא לא הספיק לחגוג יום הולדת 20. הוא נפל בגיל 19 ותשעה חודשים. "את רוב הדברים ברשימה הוא הספיק לעשות", מספרת תמר, "אבל את הקרבונרה הכי טובה בישראל הוא לא מצא".

סמל גיא בזק ז"ל, בנם של כרמית ויובל ואח של תמר ועדי, נולד בפרוז, כשהוריו היו בשליחות, וגדל בכוכב יאיר. "מוכשר, מצחיק וחכם. אין ולא יהיו אנשים כמוהו", אומרת עליו תמר. אביהם, תא"ל (במיל') יובל בזק, הוא איש חטיבת

הקרבונרה בתפריט המסעדה תיקרא "הקרבונרה של גיא". "אנשים באו להתחרות לא כדי לנצח, אלא כדי להנציח את גיא", מציינת תמר. היא עדיין לא מעכלת שגיא לא יחזור, היא אומרת. רק עכשיו, למעלה מחצי שנה אחרי שנפל, העזה לפתוח ולהציץ בשיחת הוואטסאפ האחרונה שלהם. לחדר של גיא היא לא נכנסת, אבל היא כן לובשת בגדים שלו. "אני מנציחה את גיא בדברים השמחים", היא אומרת. "בצחוקים, בהומור השחור, בכל מה שגיא אהב". ■

הקרבונרה של גיא

מצרכים:

100 גרם רצועות חזה אווז (או כל בשר אחר)

3 ביצים גדולות

ספגטי רגיל

שום

שמן זית

מלח ופלפל

אופן ההכנה:

מכינים את הפסטה אל דנטה.

במחבת שמים שמן זית וחזה אווז ומטגנים עד חריכה.

מוסיפים שום.

מוסיפים כמות יפה של פלפל שחור ומלח.

מפרידים בצלוחית 3 ביצים.

מוסיפים את הפסטה למחבת עם הבשר יחד עם קצת מי פסטה.

מוסיפים את החלמונים ומערבבים.

מוסיפים עוד מי פסטה לפי הצורך.

מכבים את האש. מערבבים את הפסטה. לשים לב שהחלמונים לא הופכים לחביתה.

אנחנו מזמינים אתכם לספר לנו על האוכל או התבשיל שהילד או הילדה שלכם כל כך אהבו, לבשל ולהתגעגע.

הורים, אחיות, אחים, סבים וסבתות המעוניינים לקחת חלק במדור מוזמנים לפנות לטלי, בטלפון 03-5629351

או באמצעות הדוא"ל: tali@yadlabanim.org.il

תמר משחזרת. "זה כבר קרה בעבר. אבל אז ראיתי את אבא שלי בש.ג. הוא לא היה צריך להגיד מילה. ראיתי על הפנים שלו. הוא אמר לי, 'גיא נהרג', ואני פשוט צרחתי. נפלתי על הרצפה.

"לאבא היה מאוד חשוב שאנחנו נודיע לאימא ולא אף אחד אחר", אומרת תמר. "נסענו הביתה, לאימא".

ואת הודעת לה עם אבא?

"אני לא הייתי מסוגלת. חיכיתי בחוץ".

סמל גיא בזק היה בין הראשונים שדבר נפילתם פורסם בשבת השחורה. גיא נפגע מכדור בודד ישירות בליבו. זה סיפור שובר לב כיוון שלגיא, מספרת תמר, לא היה אפור קרמי. מאז שנפל, ערכה המשפחה תחקיר מקיף. היה להם חשוב לדעת כל פרט שאפשר למצוא על נפילתו של גיא. "אני קודם כול רציתי לדעת שהוא לא מת סתם", תמר מגלה. "רציתי לדעת שהוא מת כשהוא עשה משהו קריטי. שמחתי לדעת שהוא הגן על אזרחים, הוביל את הכוח ולא פחה. הוא היה בכוח הראשון שהגיע להגן על כיסופים. הוא נלחם שלוש וחצי שעות בגבורה עד שהוא נהרג. סיפרו לנו שהוא צחק, הוא אפילו ניסה להקליל את האווירה. הוא אמר לחברים שלו, 'יהיה בסדר, אני מגן עליכם'."

באו לתחרות כדי להנציח

חודשיים אחרי שנפל גיא העלתה תמר פוסט בדף הפייסבוק "רעבים ברעבך". "קוראים לי תמר ואני אחות של גיא בזק שנפל בקרב על קיבוץ כיסופים", כתבה תמר. "גיא מאוד אהב לכשל, בעיקר פסטות ובעיקר בעיקר פסטה קרבונרה. לאחר שנהרג קיבלנו מהמחנכת שלו רשימה שהוא כתב בי"ב של 20 דברים שהוא רוצה להספיק עד גיל 20. אחד מהדברים ברשימה היה למצוא את הקרבונרה הכי טעימה בארץ. אשמח להמלצות".

"גיא תמיד הכין פסטות", היא מסבירה. "בחצות אפשר היה לשמוע אותו במטבח, מבשל פסטה".

תמר לא ציפתה לכמות התגובות שהגיעה. "חשבתי שאנשים ימליצו לי איפה לאכול קרבונרה וזהו", היא אומרת. "לא ציפיתי להזמנות משפים, מסעדות, אנשים פרטיים. כולם רצו שנבוא ונטעם את הקרבונרה שלהם בשביל גיא".

בינואר, יום הולדתו ה-20 של גיא, נערכה תחרות בסגנון "מאסטר שף". עוד לפני כן החליט שלומי סלמון, הבעלים של מסעדת "אמורה מיו", שמנת

הודעות הארגון

קרן באומן הטבות לאחים
שכולים 2022

מרכז הפניות החדש של מערך
הנפגעים בצה"ל-קשר עד

הודעה על סיבסוד התאמת דיור
להורים שכולים

עכשיו זה רשמי: עשינו
היסטוריה! אישור חוק האחים

yadlabanim.org.il

מעכשיו אפשר לעשות את כל הפעולות בלחיצת כפתור

✓ עדכון יומיומי ✓ הרשמה לפעילויות ✓ הרשמה לאירועים ✓ הרשמה לטיולים ונופשונים
✓ מידע על טקסים ואירועים ✓ חדשות הארגון ✓ צילומים מהשטח

*8381

מספר טלפון מקוצר לארגון